

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

на тему

“Облік, аналіз та аудит розрахунків з бюджетом з податку на прибуток”

Виконав: студент групи ОО(ст)-21

спеціальності 071 “Облік і оподаткування”

Лалак Ростислав Петрович

Керівник: Шкроміда В. В.

Рецензент: Левандівський О. Т.

Івано-Франківськ – 2024 р.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Баланюк І.Ф.

«29» листопада 2023 р.

З А В Д А Н Н Я

на кваліфікаційну роботу студента

Лалаку Ростиславу Петровичу

1. Тема роботи: «Облік, аналіз та аудит розрахунків з бюджетом з податку на прибуток», керівник роботи – Шкроміда Віталій Васильович.
2. Перелік питань, які необхідно розкрити:
 - дослідити поняття та сутність податків і їх значення в економіці;
 - обґрунтувати види податків та їх класифікацію;
 - визначити нормативно-правові акти, які регулюють облік, аналіз та аудит розрахунків з бюджетом з податку на прибуток;
 - дослідити організацію обліку розрахунків з бюджетом;
 - обґрунтувати методи обліку розрахунків з податку на прибуток;
 - дослідити аудит розрахунків з податку на прибуток;
 - провести аналіз динаміки та стану розрахунків з податку на прибуток;
 - розкрити поняття рентабельності та методи її розрахунку;
 - оцінити рентабельність діяльності та податкове навантаження;

- виявити шляхи підвищення прибутковості та оптимізації податкового навантаження.

3. Дата видачі завдання: _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК	17.02.2024 р.	
2	РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК	18.03.2024 р.	
3	РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК	19.04.2024 р.	

Студент _____ Ростислав ЛАЛАК

Керівник роботи _____ Віталій ШКРОМИДА

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

ВІДГУК

на кваліфікаційну роботу
студента 2 курсу ОО(ст)-21

Лалака Ростислава Петровича

на тему

«Облік, аналіз та аудит розрахунків з бюджетом з податку на прибуток»

Кваліфікаційна робота присвячена актуальній темі обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом з податку на прибуток. Робота є теоретично та практично значимою, оскільки досліджує важливу сферу фінансової діяльності підприємств та пропонує рекомендації щодо удосконалення облікової та податкової практики.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Її структура чітка, логічна, зміст розділів відповідає темі дослідження.

У першому розділі автор розкриває теоретичні основи обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом з податку на прибуток. Зокрема, автор дає визначення податку на прибуток, описує його базу та ставки, класифікацію та особливості кожного податку. Також автор розглядає нормативну базу, яка регулює облік, аналіз та аудит розрахунків з бюджетом з податку на прибуток.

У другому розділі автор проводить дослідження організації обліку розрахунків з бюджетом з податку на прибуток у ДП «ВО «Карпати». Зокрема, автор описує систему обліку податку на прибуток на підприємстві, аналізує правильність ведення облікових записів, методи обліку та особливості проведення аудиту на підприємстві.

Третій розділ автор присвячує аналізу розрахунків з бюджетом з податку на прибуток. Також була проведена оцінка рентабельності ДП «ВО «Карпати» та податкового навантаження. В якості завершення розділу автор розкрив шляхи підвищення прибутковості бізнесу та оптимізації податкового навантаження.

У висновках автор підсумовує результати дослідження, формулює рекомендації щодо удосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом з податку на прибуток.

Теоретична значимість дослідження дозволяє поглибити знання про теоретичні та методологічні основи обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом з податку на прибуток.

Практична значимість дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані для розробки рекомендацій щодо удосконалення практики обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом з податку на прибуток на підприємствах.

Кваліфікаційна робота Лалака Ростислава Петровича на тему «Облік, аналіз та аудит розрахунків з бюджетом з податку на прибуток» є завершеним, самостійно проведеним науковим дослідженням, за змістом та оформленням відповідає всім вимогам, а її автор заслуговує на присвоєння першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування».

Науковий керівник,
кандидат економічних наук
доцент кафедри обліку і оподаткування
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Віталій ШКРОМИДА

«30» травня 2024 р.

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

РЕЦЕНЗІЯ
на кваліфікаційну роботу
студента 2 курсу ОО(ст)-21
Лалака Ростислава Петровича

на тему

«Облік, аналіз та аудит розрахунків з бюджетом з податку на прибуток»

Тема дипломної роботи є актуальною, адже податок на прибуток є одним з основних джерел надходжень до бюджету України. В умовах постійних змін податкового законодавства підприємствам важливо правильно вести облік розрахунків з бюджетом з податку на прибуток, щоб мінімізувати податкові ризики.

Результати дослідження мають практичну значимість, адже вони можуть бути використані підприємствами для удосконалення облікової та податкової політики. Рекомендації автора можуть допомогти підприємствам мінімізувати податкові ризики та підвищити ефективність управління розрахунками з бюджетом з податку на прибуток.

Робота загалом виконана на високому науковому рівні. Автор продемонстрував глибокі знання теоретичних аспектів обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом з податку на прибуток, а також володіє навичками практичного застосування цих знань.

Кваліфікаційна робота Лалака Ростислава Петровича на тему «Облік, аналіз та аудит розрахунків з бюджетом з податку на прибуток» відповідає всім вимогам, які ставляться до дипломних робіт. Робота є актуальною, теоретично обґрунтованою та має практичну значимість. Дану дипломну роботу можна допускати до захисту з позитивною оцінкою.

Рецензент,
доктор економічних наук, професор
завідувач кафедри фінансів

Омелян ЛЕВАНДІВСЬКИЙ

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК	
1.1 Сутність податків та їх значення в економіці.....	5
1.2 Класифікація податків та їх особливості.....	9
1.3 Нормативно-правове забезпечення обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом з податку на прибуток.....	15
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК	
2.1 Організація обліку розрахунків з бюджетом.....	22
2.2 Методика обліку розрахунків з бюджетом з податку на прибуток.....	27
2.3 Особливості аудиту розрахунків з бюджетом з податку на прибуток.....	34
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК	
3.1 Аналіз стану і динаміки розрахунків з бюджетом.....	38
3.2 Оцінка рентабельності діяльності та податкового навантаження на бізнес.....	42
3.3 Шляхи підвищення прибутковості діяльності та оптимізації податкового навантаження на бізнес.....	47
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	56
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Податки – одна з основних і найважливіших ланок економіки та основне джерело формування бюджету будь-якої держави. За всю історію розвитку суспільства жодна держава не обійшлась без використання податків, так як тільки завдяки ним можна зібрати необхідні кошти для виконання державних функцій та задоволення потреб населення. Відповідно можна сказати, що мінімальний розмір податків розраховується мінімальною сумою витрат держави на виконання мінімуму її функцій, таких як: освіта, управління, медицина, поліція, судова система, пенсійне забезпечення, дозволля, витрати на оборону та армію.

Податки являються чудовим інструментом втілення державної політики з питань економіки та розвитку суспільства. З їх допомогою відбувається перерозподіл ВВП в територіальному та галузевому аспектах, а також між різними прошарками населення. Завдяки цьому перерозподілу згладжуються недоліки ринкового саморегулювання, стимулюються ділова та інвестиційна діяльність.

Сутність оподаткування полягає у примусовому перерозподілі національного доходу з метою формування державних фінансових фондів. Особливістю оподаткування є його примусовий і обов'язковий характер, що не вимагає від держави сплачувати його в зворотному напрямку.

Дана тема є актуальною в умовах теперішньої економіки, так як складність податкової системи постійно зростає, і виникає необхідність правильного обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом. Наявність податкового навантаження підкреслює потребу в оптимізації податкових платежів за рахунок ефективного управління. Роль податків у державному регулюванні робить розуміння розрахунків та сплати податків одним з ключових для економіки.

Мета та завдання дослідження полягає в вивченні обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом, та в особливості з податку на прибуток. Для досягнення мети були виконанні такі завдання:

- розкриття поняття податків, їх значення, класифікації та особливостей;
- вивчення нормативно-правового забезпечення обліку, аналізу та аудиту податкових платежів;
- дослідження організації, методики та аудиту обліку розрахунків з бюджетом з податку на прибуток;
- аналіз стану та динаміки розрахунків;
- визначення рентабельності, її розрахунок та оцінка;
- дослідження питання податкового навантаження;
- визначення методів оптимізації податкового навантаження;
- пошук шляхів підвищення прибутковості діяльності.

Об'єктом даного дослідження виступила фінансова діяльність з обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом у ДП «ВО «Карпати».

Предметом дослідження є системне дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом на підприємствах, які є платниками податку на прибуток.

Під час написання дипломної роботи використовувалися наступні методи:

- теоретичні – аналіз літератури, систематизація та узагальнення, абстрагування, моделювання;
- емпіричні – спостереження, опитування, аналіз документів, експеримент.

Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення методології обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом з податку на прибуток, розробки рекомендацій щодо оптимізації податкових платежів підприємств, удосконалення навчальних програм з бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування, зниження податкових ризиків для підприємств.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаної літератури і додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК

1.1. Сутність податків та їх значення в економіці

У функціонуванні сучасних держав та економічних систем важливу роль відіграють податки. Вони не тільки фінансують державні послуги та інфраструктуру, але й є основним інструментом перерозподілу доходів, стимулювання економічного зростання та забезпечення соціальної справедливості. З розвитком глобалізації та інтеграції економік питання ефективного управління та справедливого розподілу податкового тягаря стають все більш актуальними. Вивчення важливості та необхідності податків допомагає краще зрозуміти їх вплив на економічну стабільність, соціальну справедливість і сталий розвиток суспільства, що робить цю тему доволі важливою для теперішніх економічних досліджень.

Податки – це обов'язкові платежі, що стягуються з юридичних і фізичних осіб у процесі розподілу і перерозподілу частини вартості ВВП і акумулюються у вигляді централізованого фонду в державному бюджеті. Основними передумовами виникнення податків є перехід від натурального господарства до грошового і створення держави. Податки як джерело надходжень до державного бюджету мають історію, що налічує менше 200 років.

Система оподаткування виникла з появою найпростішої моделі держави. Дехто стверджує, що податки беруть свій початок з давніх жертвоприношень, які до приходу християнства були майже добровільною даниною вищій владі.

Першими джерелами оподаткування були основні цінності, що оподатковувалися, такі як земля, худоба та раби. Крім того, самі податки були «прямими» і стягувалися безпосередньо з громадян, які отримували дохід від власності.

Поділ праці та розвиток міст зробили податкову систему значно «багатшою», ніж зразкова податкова система Римської імперії. Переломного

моменту держава досягла в Середньовіччі. На цьому етапі з'явилися податки на виробництво (або промислові податки) на всі види діяльності, за винятком сільського господарства (податки на землю стягувалися окремо). У торгівлі були поширені митні збори та непрямі податки. Крім того, база оподаткування надзвичайно варіювалася: від штрафів за перевищення розмірів будівель (знаменитий «повітряний податок») до так званого «податку на дим», у тому числі й смішного.

Вже у 18 столітті Європа могла похвалитися раціональною системою збору податків, як прямих, так і непрямих.

Наступний етап у розвитку оподаткування в Європі припав на 19 століття. Держава змінила свої пріоритети, і основним об'єктом оподаткування став оборот, тобто передача вартості від одного суб'єкта до іншого. Податок на спадщину також став основним тягарем для громадян. Більш поширеним стало оподаткування операцій і капіталу - переважно у вигляді відсотків по цінних паперах і депозитах, дивідендів по акціях і приросту активів.

На наступному етапі 20-го століття з'явився ПДВ. Цільові податки, спрямовані на виробництво певних суспільних благ, таких як соціальне страхування, охорона здоров'я та пенсійне забезпечення, будівництво доріг, також набули значного поширення.

Оподаткування – не єдина форма акумуляції коштів у бюджеті та інших державних фондах. Існують також обов'язкові платежі, які мають ознаки податків:

1. Податкові платежі – це обов'язкові платежі, що стягуються з платників податків і підлягають певному еквівалентному обміну між державою та платником податків;
2. Відрахування, внески – збори, які в примусовому порядку стягуються з юридичних і фізичних осіб, що характеризуються цільовим призначенням.

Основними характеристиками податків порівняно з обов'язковими платежами є наступні:

- податок не підлягає поверненню. Податки підлягають поверненню лише у випадку переплати або якщо законом передбачено звільнення від сплати;
- податок є одностороннім. Податок стягується для покриття суспільних потреб, які значною мірою відокремлені від особистих потреб конкретного платника податків і тому не підлягають індивідуальному відшкодуванню. Сплата податку не створює зустрічного зобов'язання для держави здійснювати будь-які дії від імені конкретного платника податків;
- сплачується лише до бюджету, а не до будь-якого іншого центрального чи місцевого фонду;
- не має конкретного цільового призначення;
- виключно атрибут держави та відповідно до вищого закону.

Виходячи з природи оподаткування, ця категорія вважається не тільки економічною, але й соціальною. Процес стягнення податків пов'язаний із соціальним статусом (добробутом) конкретного платника податків. Оподаткування зменшує реальний дохід, але реальний добробут збільшується за рахунок отримання суспільних благ та трансфертних платежів від держави. Тому, використовуючи оподаткування як засіб збалансування суспільного добробуту, держава повинна враховувати публічну та соціальну природу оподаткування та податкових платежів. Для того, щоб зрозуміти природу оподаткування, необхідно чітко визначити основні елементи, які визначають внутрішній зміст цього поняття.

Основними елементами оподаткування є наступні:

1. Платник податків;
2. Об'єкт оподаткування;
3. Джерело сплати;
4. Міра виміру;
5. Ставка податку;
6. Податкові пільги;

7. Норма оподаткування;

8. Заходи звільнення від оподаткування.

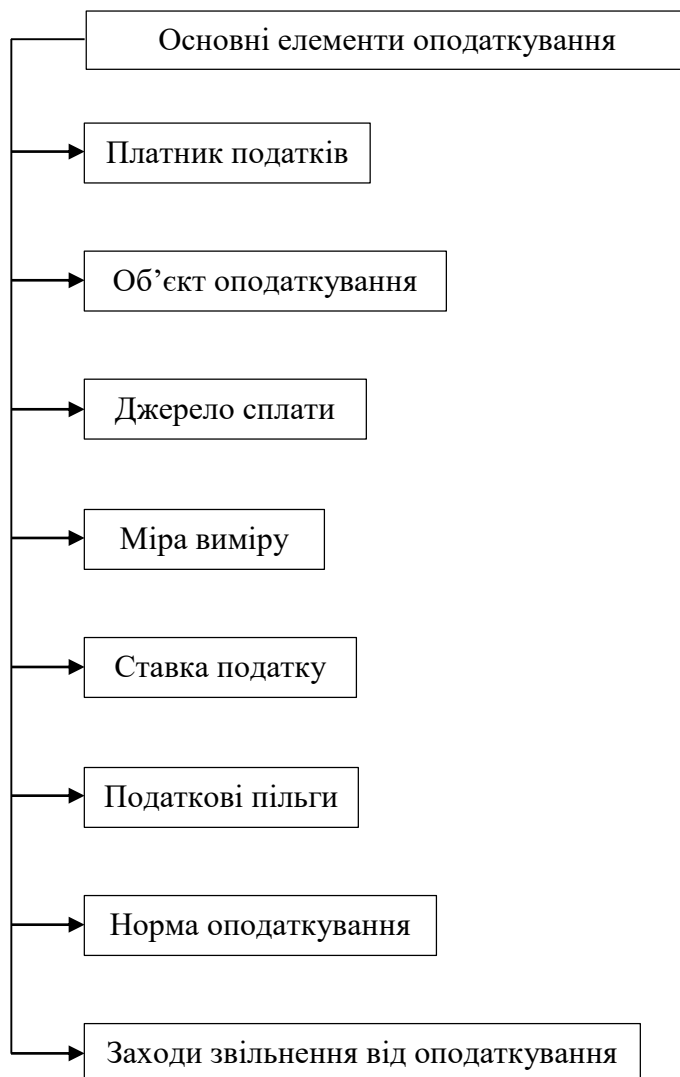

Рис. 1.1 Основні елементи оподаткування

Суб'єкти оподаткування – це учасники процесу стягнення податків (платники податків, державні та національні органи влади). Об'єкт оподаткування - це явище, річ або процес, існування якого є підставою для сплати податку. Існує два підходи до оцінки об'єктів: кількісний (натуральний) і грошовий.

Джерело платежу – це фонд, явище або об'єкт, з якого сплачується податок. До джерел відносяться:

- дохід платника податків, отриманий у різних формах;

- частина майна, якщо доходу недостатньо для покриття податку;

Ставка податку – це розмір податку, визначений законом на основі об'єкта оподаткування або одиниці виміру.

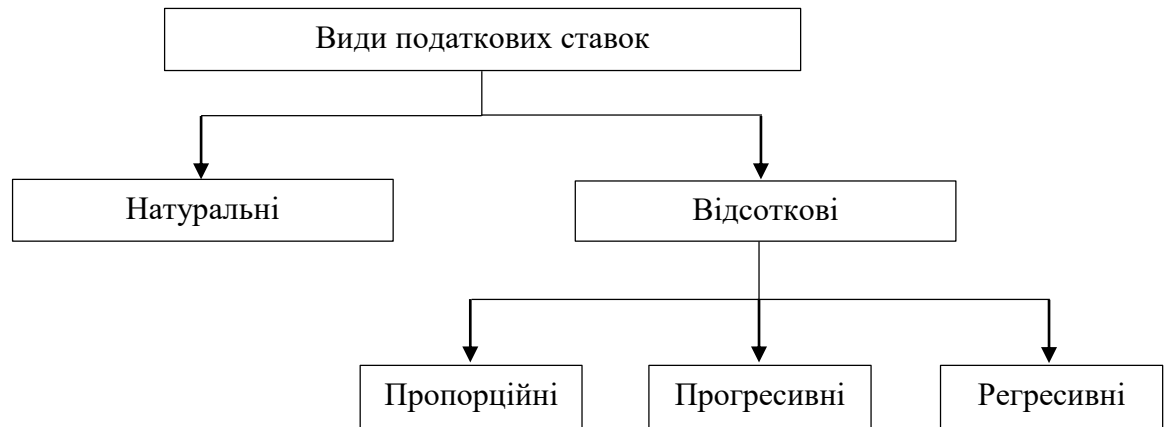

Рис. 1.2 Види податкових ставок

- натуральні (єдині) ставки податку – фіксована сума на одиницю оподаткування;
- відсоткова ставка – фіксований відсоток від об'єкта оподаткування. Розрізняють такі види відсоткових ставок:
 - пропорційна – ставка, яка гарантує певний відсоток податкових надходжень;
 - прогресивна – ставка податку зростає зі збільшенням бази оподаткування. Якщо темпи зростання податкової ставки дорівнюють темпам зростання бази оподаткування, то ставка є просто прогресивною. Якщо темпи зростання ставки податку перевищують темпи зростання бази оподаткування, ставка є складною прогресивною.
 - регресивні податкові ставки – ставка податку знижується зі збільшенням бази оподаткування.

Існує три методи встановлення податкових ставок:

1. Інтуїтивний метод – базується на бажанні та волі законодавця;
2. Емпіричний метод – базується на аналізі попереднього року;
3. Метод математичного моделювання.

Податкові пільги – це умови або можливості, надані законодавством для зменшення податкового навантаження та зниження податкового тягаря. Існує чотири види пільг:

1. Повне або часткове звільнення від сплати податків для певних платників податків;
2. Повне або часткове звільнення від оподаткування окремих видів діяльності або об'єктів оподаткування;
3. Знижені та нульові ставки податку;
4. Зменшення суми несплаченого податку та використання податкових кредитів.

Ставка податку – це відношення податкових надходжень до бази оподаткування.

Податкові канікули – це відстрочка податкових платежів на певний період часу або повне звільнення від оподаткування на певний період часу.

Податки відіграють фундаментальну роль в складі економічної системи, забезпечують стабільне функціонування держави та її інституцій. Вони є головним джерелом фінансування державного бюджету, завдяки чому виконуються основні суспільні послуги, такі як освіта, охорона здоров'я, дозвілля, інфраструктура, оборона та інші. Також податки виконують регулюючу функцію, що впливає на поведінку споживачів та підприємств за рахунок податкових стимулів та обмежень. Ефективна податкова система є ключовим фактором економічного зростання, зменшення нерівності доходів та забезпечення соціальної справедливості. Тому податки не тільки наповнюють державний бюджет, але й відіграють критичну роль у підтримці економічної стабільності та розвитку суспільства.

1.2. Класифікація податків та їх особливості

Впродовж історії людства було вироблено різні методи, форми та способи оподаткування. Кожен вид податку має свої специфічні особливості та

функціональне призначення і займає самостійне місце в податковій системі. Роль конкретного податку характеризується його приналежністю до певної групи згідно з існуючою класифікацією податків. Ця класифікація дозволяє краще зрозуміти сутність і функції податків, удосконалити напрями і характер їх ролі в податковій політиці держави та їх вплив на соціально-економічний розвиток суспільства.

Податки класифікуються за різними ознаками, включаючи форму оподаткування, економічний зміст податку, що стягується, класифікацію за рівнем державного органу, що встановлює податок, та класифікацію за способом стягнення. Найважливішим, однак, є своєчасна і повна сплата податків до бюджетів різних рівнів. Це стосується і податкового адміністрування.

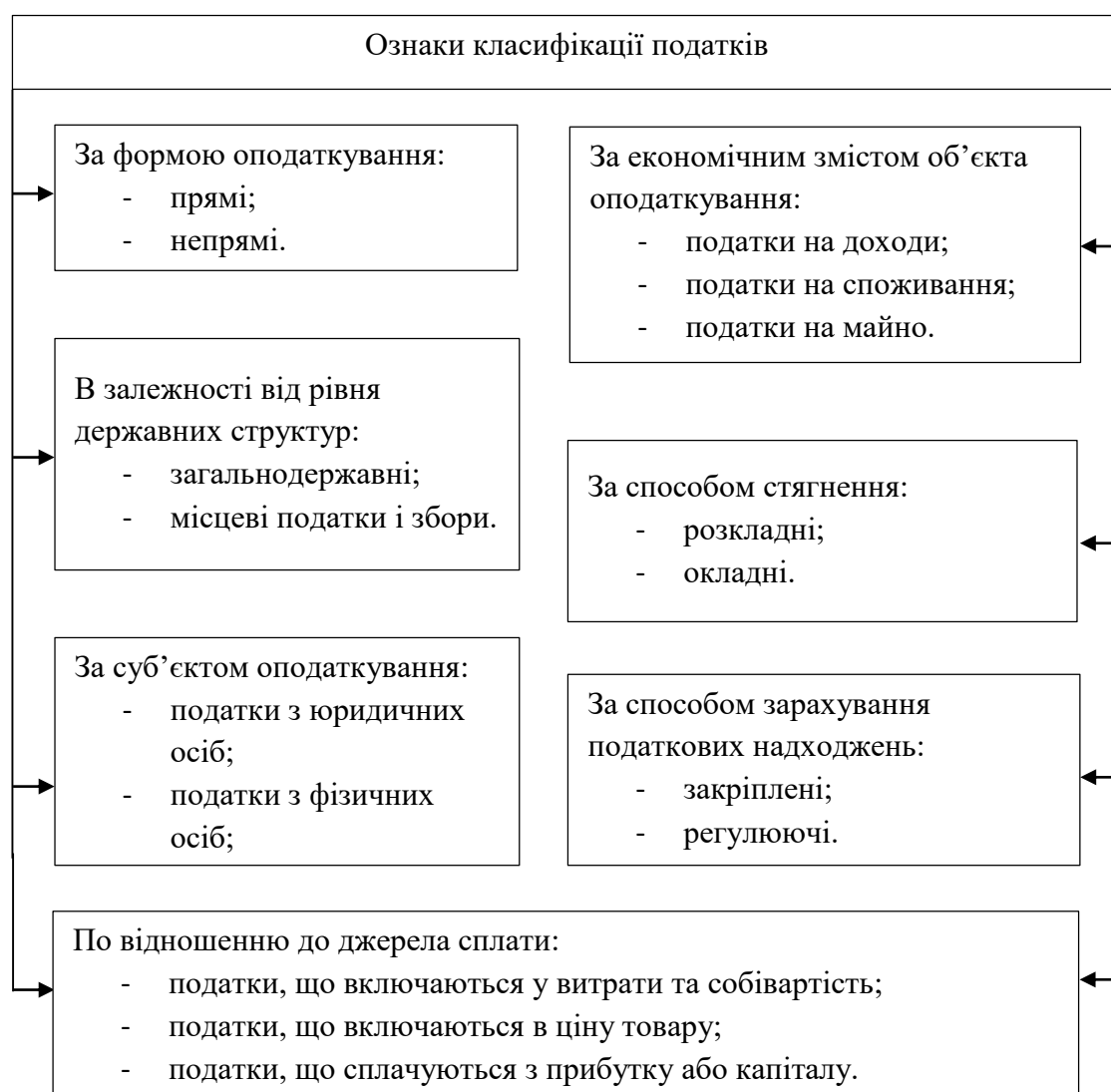

Рис. 1.3 Класифікація податків

Залежно від форми оподаткування всі податки поділяються на прямі та непрямі.

Прямі податки стягуються безпосередньо з платників податків і сплачуються з їхніх доходів, а розмір податку визначається розміром бази оподаткування. Прямі податки сприяють розподілу податкового тягаря, коли члени суспільства з вищими доходами несуть більший податковий тягар. Цей принцип оподаткування визнається більшістю економістів як найсправедливіший. Водночас, прямі податки вимагають складних механізмів збору податків, оскільки виникають проблеми з податковим обліком та ухиленням від сплати податків. Тому, незважаючи на «справедливість» прямого оподаткування, податкова система не може обмежуватися лише прямим оподаткуванням. Це однобокий підхід, який шкодить будь-якій системі.

Непрямі податки встановлюються на ціну товарів і послуг і сплачуються через цінову надбавку, розмір якої не залежить безпосередньо від доходу окремого платника податків.

Формально непрямі податки стягуються на пропорційній основі. Фактичний платник податків сплачує однакову суму податку при купівлі товарів, незалежно від доходу. Однак непрямі податки є регресивними за своєю природою: чим вищий дохід, тим менша частка цих податків у доході споживача; і навпаки, чим нижчий дохід, тим більша частка цих податків. У зв'язку з цим непрямі податки вважаються соціально несправедливими та фіскально нерівними.

Водночас непрямі податки мають значні переваги:

- непрямі податки сплачуються великою кількістю платників податків і сприяють збільшенню бюджетних надходжень завдяки широкому спектру податків;
- їх легко сплачувати і вони забезпечують регулярність надходжень до бюджету;
- збір та адміністрування непрямих податків не вимагає розширення податкових органів;

- стягнення податків на всіх етапах руху товарів сприяє рівномірному розподілу податкового навантаження на всіх суб'єктів господарювання;
- встановлення нульової ставки податку на товари, що експортуються, може сприяти збільшенню експорту та підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних товарів на світовому ринку.

Найбільш типовими прикладами непрямих податків є ПДВ, акцизи та мито.

Історичний розвиток податкової системи поступово розмив чітку межу між прямими та непрямими податками. Непрямі податки в їх універсальній формі, такі як акцизи, мають багато характеристик прямих податків, зокрема, чітко визначений оподатковуваний оборот або додану вартість при перенесенні зі сфери обігу у сферу виробництва. Прямі податки – це податки на доходи, тоді як непрямі податки – це податки на додану вартість.

Залежно від економічного змісту об'єкта оподаткування податки поділяються на три групи: доходи, споживання та майно.

Податок на доходи стягується з доходів фізичних та юридичних осіб. Безпосереднім об'єктом оподаткування є заробітна плата та інші доходи фізичних осіб, прибуток підприємств або валовий дохід.

Податок на споживання стягується не при отриманні доходу, а при його використанні. Він стягується у формі непрямого податку.

Податок на майно стягується з рухомого та нерухомого майна. На відміну від податку на споживання, який сплачується лише один раз під час купівлі, податок на майно стягується постійно, доки майно перебуває у власності.

Залежно від того, на якому рівні влади встановлюється податок, він поділяється на загальнодержавні та місцеві податки.

Загальнодержавні податки стягуються на найвищому рівні влади і є обов'язковими до сплати на всій території країни, незалежно від того, до якого бюджету (центрального чи місцевого) вони надходять. Загальнодержавні податки поділяються на три групи відповідно до розподілу між різними рівнями бюджетної системи надходження до центрального бюджету, надходження до

місцевих бюджетів та надходження, що розподіляються у певній пропорції між центральним та місцевими бюджетами. Розподіл податків між рівнями бюджетної системи може бути постійним і нормативним, визначеним насамперед законодавчими актами, а може мати форму бюджетного регулювання, коли трансферти до місцевих бюджетів здійснюються за диференційованими нормативами на щорічній основі відповідно до конкретних потреб місцевих бюджетів.

Місцеві податки встановлюються місцевими органами влади та управління. Місцеві податки можуть встановлюватися різними способами. По-перше, у вигляді надбавки до загальнодержавних податків. Рівень надбавки визначається місцевими органами влади відповідно до встановлених лімітів. По-друге, місцеві податки можуть встановлюватися відповідно до переліку, визначеного вищим органом влади. Вибір податку здійснюється місцевою владою. По-третє, місцеві податки можуть встановлюватися центральним урядом на розсуд місцевих органів влади без будь-яких обмежень.

При оподаткуванні заробітної плати спочатку визначається ставка податку, а потім сума податку, яку повинні сплатити окремі платники податків. Загальна сума сплаченого податку є сумою платежів, здійснених окремими платниками податків.

В даній класифікації загалом відображено всі основні історичні типи податків. У системі прямого оподаткування види податків поділяються за ознакою об'єкта оподаткування. У цьому випадку прямі податки поділяються на особисті податки та реальні податки. Різниця між ними полягає у відносинах між платником податків та об'єктом оподаткування. В особистому оподаткуванні платник податків є суб'єктом податку, тоді як в реальному оподаткуванні об'єктом оподаткування є особа, яка підлягає оподаткуванню.

Особисте оподаткування є більш сучасною формою оподаткування і характеризується прибутковим податком та податком на майно. Прибутковий податок поділяється на податок на доходи фізичних осіб та податок на прибуток підприємств. Аналогічно, податок на майно стягується як з фізичних, так і з

юридичних осіб. Податок на спадщину та дарування стягується з фізичних осіб і не має значного впливу на бюджет. Податки на душу населення, що стягуються з фізичних осіб незалежно від доходу чи майна, наразі не використовуються. Реальні податки, які все ще використовуються, включають податок на землю та податок на грошовий капітал, тоді як податки на промисловість та житло історично були скасовані.

У системі непрямих податків зв'язок між податками та цінами відрізняється залежно від типу податку. Фіскальні монополії базуються на встановленні державою цін на певні монопольні товари (наприклад, сіль, тютюн, сірники, алкогольні напої). Фіксуючи ціни, держава також фіксує свої доходи. Загалом, це старий метод, але в колишньому Радянському Союзі система бюджетних надходжень в основному базувалася на державній фіскальній монополії. Акцизи та митні збори – це податки на ціни товарів, праці та послуг. Саму ціну встановлює підприємство, а держава визначає лише надбавку. Надбавка до внутрішньої ціни – це акцизний податок, тоді як надбавка до транскордонних товарів – це мито.

Акцизи є основною формою непрямих оподаткування в сучасних умовах. Акцизи можна поділити на специфічні, які спрямовані на конкретні товари, та універсальні, які застосовуються до всього обороту. Спочатку були запроваджені специфічні акцизи, а з розширенням сфери їх застосування – універсальні акцизи.

Історично універсальні акцизи пройшли три етапи розвитку, і ці етапи відобразилися на типі податків. Перший етап розвитку розпочався із запровадженням податку з продажу. Податок з продажу застосовувався на завершальній стадії реалізації щодо обороту товарів і є податком з продажу (купівлі). На другому етапі податок стягувався з обороту товарної та нетоварної продукції на всіх стадіях ланцюга створення вартості. Кількість платників було збільшено за рахунок запровадження багатоступеневого оподаткування та встановлення кумулятивного характеру оподаткування. На кожному новому етапі оподаткуванню підлягав весь оборот, включаючи податок з продажу,

сплачений на попередньому етапі. Кумулятивний характер оподаткування був його найбільшим недоліком. Тому на третьому етапі кумулятивний характер був усунутий, і податок стягувався не з усього обороту, а лише з тієї частини, яка відображала внесок кожного виробника у вартість товарів, робіт і послуг. Такий податок на додану вартість є однією з найуніверсальніших форм сучасного оподаткування, оскільки дозволяє досить рівномірно розподілити податковий тягар.

Митні збори наразі не відіграють значної ролі в податковій системі. Це пов'язано з розвитком світової торгівлі та обмеженням різноманітних бар'єрів, в тому числі і тарифних. Чинні міжнародні угоди передбачають або пільгові ставки мита, або безмитну торгівлю. Основою для визначення виду тарифу є напрямок руху товарів, що є підставою для розрізнення імпорتنих, експортних та транзитних тарифів. Крім того, за економічним змістом розрізняють статистичні тарифи, фіскальні тарифи, протекціоністські тарифи, преференційні тарифи та зрівняльні тарифи. Статистичні мита встановлюються з метою достовірного обліку міжнародної торгівлі. Фіскальні тарифи ґрунтуються на потребі в бюджетних надходженнях. Протекціоністські тарифи встановлюються на досить високому рівні для захисту вітчизняних виробників. Зрівнювальні тарифи мають пільговий характер і відносно низькі тарифні ставки. Компенсаційні мита встановлюються на рівні, який забезпечує цінову рівновагу між вітчизняними та імпортованими товарами.

1.3. Нормативно-правове забезпечення обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом з податку на прибуток

Нормативно-правове забезпечення обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом з податку на прибуток є невід'ємною частиною ефективного функціонування державної податкової системи. Від чіткості та прозорості нормативних актів залежить достовірність ведення бухгалтерського обліку та своєчасність сплати податків, що забезпечує стабільне джерело надходжень до

державного бюджету. Аналіз та контроль нарахування податку на прибуток дозволяє виявляти можливі порушення та упущення в податкових операціях, тим самим покращуючи фінансову дисципліну платників податків. Ефективне правове регулювання сприяє зниженню рівня податкового ризику та підвищенню довіри до податкової системи, створюючи основу для економічного зростання та розвитку держави.

Нормативно-правова база з питань обліку податку на прибуток в Україні є багаторівневою системою, та знаходиться в стадії активного формування. Вона представлена міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (МСБО), Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (НП(с)БО), Податковим кодексом України та багатьма іншими законами, постановами, інструкціями, методичними рекомендаціями. Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку даних про податок на прибуток та їх відображення в фінансовій звітності визначаються нормами НП(с)БО 17 «Податок на прибуток» і МСБО 12 «Податки на прибуток».

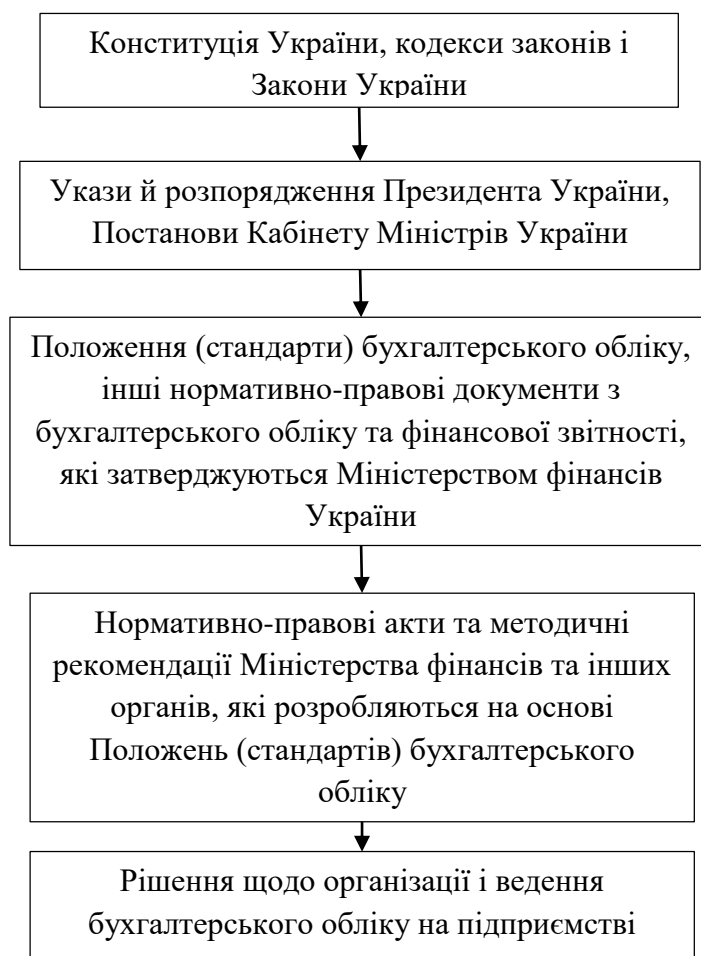

Рис. 1.4 Рівні нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку та методичного забезпечення

Перший рівень, який відіграє головну роль при розрахунках з бюджетом з податку на прибуток – це Податковий кодекс України (ПКУ). В ньому вказано чітко і повне визначення стосовно системи оподаткування з податку на прибуток підприємств, усіх його складових, елементів та порядок його нарахування. Також важливу роль мають Господарський та Цивільний Кодекси України. Закони «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та «Про аудиторську діяльність та аудит в Україні» встановлюють основні методологічні засади бухгалтерського обліку та аудиту для всіх господарських операцій та операцій вітчизняного бізнесу, включаючи оподаткування. До цієї ієрархії також належать норми, що регулюють окремі види податків і зборів, умови їх нарахування та сплати, методику обчислення бази оподаткування, порядок

сплати та відображення окремих господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку. Зокрема, це Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставок деяких податків».

Укази Президента України та постанови Кабінету Міністрів щодо регулювання видів зборів та обов'язкових платежів, якими обкладаються підприємства України, становлять другий етап системи нормативного забезпечення обліку та аудиту розрахунків з бюджетом підприємств з податку на прибуток. До них відносяться: Декрет Кабінету Міністрів України «Про державну митну справу», Декрет Кабінету Міністрів України «Про справляння плати за митне оформлення товарів і транспортних засобів поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для митних органів» тощо.

Третій рівень – це Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток», яке визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати, доходи, активи і зобов'язання з податку на прибуток та її розкриття у фінансовій звітності.

До четвертого рівня належать нормативно-правові акти та методичні рекомендації Міністерства фінансів та інших органів, які розробляються на основі Положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

П'ятий та найнижчий рівень посідають рішення щодо організації і ведення бухгалтерського обліку на підприємстві. До таких документів в першу чергу належить облікова політика, в якій вказуються свої правила ведення бухгалтерського обліку на підприємстві в залежності від діяльності та які не перечать законодавству України.

Водночас, Уряд України прийняв Стратегію переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності в Україні, яка передбачає удосконалення існуючої системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності відповідно до вимог міжнародних стандартів. Міжнародні стандарти виступають у ролі рекомендаційного характеру, тому держави можуть самостійно приймати рішення щодо їх використання.

Податок на прибуток підприємств є регуляторним інструментом розвитку економіки. Лише за допомогою цього податку можна регулювати інвестиційні та інноваційні процеси, без яких неможливий економічний розвиток нашої країни. Тому якісна правова реформа важлива не лише для підприємств та галузі, а й для країни в цілому. Україні потрібен закон про податок на прибуток, який не буде перешкоджати розвитку виробництва.

В зв'язку з частими змінами в законодавстві виникає проблема неточності та помилок при розрахунках та сплаті податкових зобов'язань, і безпосередньо обліку податку на прибуток.

В бухгалтерському обліку є свої явища та процеси, які беруть участь в господарській діяльності, мають грошове вираження та відображаються в первинних документах. Податок на прибуток підприємств як об'єкт бухгалтерського обліку формується на основі відображення в системі бухгалтерського обліку реальних та умовних фактів господарського життя, пов'язаних з нарахуванням та сплатою податку на прибуток.

Відповідно до ПКУ – об'єктом оподаткування є прибуток, який вираховується способом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку) на різниці, визначені у фінансовій звітності підприємства згідно НП(с)БО або МСФЗ.

Аналіз розрахунків з бюджетом з податку на прибуток є невід'ємною складовою фінансового аналізу будь-якого підприємства в Україні. Він дозволяє оцінити динаміку та структуру податкових платежів, виявити резерви для оптимізації податкових зобов'язань та прийняти обґрунтовані управлінські рішення щодо податкової політики підприємства.

Окрім вищезазначених, для поглибленого аналізу можна використовувати й інші джерела інформації, такі як наукові статті, публікації в професійних виданнях, семінари та тренінги з податкових питань.

Аналіз розрахунків з податку на прибуток має вкрай важливе значення для будь-якого підприємства:

- оптимізація податкових зобов'язань – дозволяє виявити резерви для зменшення податкових платежів та підвищення рентабельності підприємства.
- контроль за виконанням податкового законодавства – дозволяє виявити порушення податкового законодавства та вжити заходів щодо їх усунення.
- обґрунтування податкової політики – слугує основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо податкової політики підприємства.

Також є чимале коло зовнішніх користувачів фінансовою звітністю підприємства, і для них дані про розрахунки з бюджетом з податку на прибуток має велике значення. Тому аудит звітності відіграє ключову роль у висловленні думки про її стан, правильність нарахування податків, відображення доходів, витрат та прибутку підприємства, відповідність до чинного законодавства, визначення порядку та оцінки податку на прибуток.

З метою досягнення поставленої мети в першу чергу необхідно перевірити:

- наявність первинних документів, які відображають доходи і витрати, та беруть участь в обчисленні розміру податку на прибуток та чи правильно вони оформлені;
- повноту та склад формування доходів і витрат звітного періоду, та відповідність чинному законодавству;
- правильність застосованих підходів щодо оцінки окремих груп доходів і витрат відповідно до чинного законодавства;
- застосування облікових оцінок при нарахуванні зносу;
- класифікації доходів і витрат;
- порядок обчислення податку на прибуток та які ставки використовуються.

Діюча на даний момент нормативна база з питань проведення аудиту податкових розрахунків та інших завдань стосовно оподаткування в Україні включає:

1. Міжнародний стандарт контролю якості № 1 (МСКЯ 1) «Контроль якості для фірм, що виконують аудити та огляди фінансової звітності, а також інші завдання з надання впевненості» – для всіх видів аудиторських завдань [22];
2. Сукупність Міжнародних стандартів аудиту (МСА) історичної фінансової звітності (МСА 200–720 при виконанні аудитором перевірки податкових розрахунків у межах класичного аудиту фінансової звітності) [24];
3. МСА 800 “Особливі міркування – аудити фінансової звітності, складеної відповідно до концептуальних основ спеціального призначення”, МСА 805 “Особливі міркування – аудити окремих фінансових звітів та певних елементів, рахунків або статей фінансового звіту”, МСА 810 “Завдання з надання звіту щодо узагальненої фінансової звітності” – при здійсненні аудиту спеціального призначення, за якого об’єктом перевірки є виключно податковий облік та податкова звітність [24];
4. Міжнародні стандарти завдань з огляду 2400 “Завдання з огляду фінансової звітності” та 2410 “Огляд проміжної фінансової інформації, що використовується незалежним аудитором суб’єкта господарювання” – при виконанні аудитором огляду податкової звітності [25];
5. Міжнародні стандарти завдань з надання впевненості, що не є аудитом чи оглядом історичної фінансової інформації 3000–3699 – наприклад, при перевірці аудитором прогнозних показників, перспективних планів, розрахунків, звітів щодо майбутніх податкових платежів суб’єкта господарювання;
6. Міжнародні стандарти супутніх послуг 4000–4699 – при виконанні погоджених аудиторських процедур стосовно обліку податкової інформації та при підготовці для клієнта податкових звітів, декларацій;
7. Внутрішньофірмові стандарти аудиторських фірм.

Аудит податкових розрахунків здійснюють на умовах договору незалежними аудиторськими фірмами. Аудитор має впевнитися, що замовник аудиторської послуги правильно зрозумів мету та характер проведення роботи, зміст підсумків, документів, а також знатиме осіб, які оглядатимуть аудиторські висновки.

Завдання аудиту в оподаткуванні оформляється відповідним до законодавства України договором та при замовленні аудиту податкових розрахунків – з використанням норм Міжнародного стандарту аудиту (МСА) 210 «Узгодження умов виконання завдань з аудиту». У договорі на виконання завдання аудитора та листі-зобов'язанні повинно бути чітко вказано питання, з яких аудитор має дати відповідь, та їх формулювання не має містити подвійного трактування.

Таким чином, дотримання норм та принципів нормативно-правового забезпечення обліку, аналізу та аудиту розрахунків з бюджетом з податку на прибуток є ключовим фактором успішного функціонування будь-якого підприємства в Україні.

Окрім вищезазначеного, важливо також зазначити, що дана сфера постійно розвивається. Тому для бухгалтерів, аудиторів та інших фахівців, які займаються обліком, аналізом та аудитом розрахунків з бюджетом з податку на прибуток, важливо постійно оновлювати свої знання та навички, щоб бути в курсі останніх змін у законодавстві та методиках роботи.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК У ДП «ВО «КАРПАТИ»

2.1. Організація обліку розрахунків з бюджетом

В умовах динамічного розвитку економіки та постійних змін у податковому законодавстві, організація ефективного обліку розрахунків з бюджетом набуває особливої важливості. Це питання є актуальним як для державних органів, так і для суб'єктів господарювання, адже від його належного вирішення залежить своєчасність та повнота надходжень до бюджету, а також фінансова стабільність підприємств.

Дослідження обліку та аналізу розрахунків з бюджетом з податку на прибуток проведено на прикладі фінансово-господарської діяльності ДП «ВО «Карпати», де є всі можливості висвітлення вищевказаних питань.

ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО «ВИРОБНИЧЕ ОБ'ЄДНАННЯ «КАРПАТИ» є державним комерційним підприємством. Компанія була заснована в 1977 році та спеціалізувалася на виробництві спецтехніки (ВПК) для потреб Міністерства оборони колишнього СРСР.

У 1979 році Прикарпатський радіозавод, що раніше працював у смт. Лисець, переїхав до нового місця в мікрорайоні Пасічна. У 1990 році «Прикарпатський радіозавод» був перетворений на виробниче об'єднання «Карпати».

Впродовж тривалого часу головною сферою діяльністю було виробництво радіоелектронної апаратури, зокрема акустичних систем, радіоприймачів, динамічних головок, музичних сигналізаторів, магнітофонів та широкого асортименту товарів народного споживання.

Сьогодні компанія є активним шукачем інвесторів для виготовлення електронної техніки, машинобудівельної продукції, електроапаратури, приладів та побутової техніки. Додатково підприємство надає в оренду свої приміщення.

У 2021 році на державному підприємстві почали виробництво кабельно-провідникової продукції для автомобілів Opel та Skoda.

У своїй діяльності Підприємство керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, наказами Концерну, нормативно-правовими актами, які видаються міністерствами, іншими органами виконавчої влади, а також цим статутом. Підприємство веде самостійний баланс, має поточний, валютний та інші рахунки в установах банків, печатку зі своїм найменуванням.

До основних видів діяльності підприємства належать:

- надання допоміжних послуг у лісовому господарстві;
- виробництво виробів із деревини;
- виробництво виробів із пластмас;
- лиття легких кольорових металів;
- холодне штампування та гнуття;
- виробництво будівельних металевих конструкцій та виробів;
- виробництво електронних компонентів і плат;
- виробництво електронної апаратури;
- виробництво проводів, кабелів і електромонтажних пристроїв;
- виробництво електричного і електронного устаткування для автотранспортних засобів;
- виробництво транспортних засобів;
- інші спеціалізовані будівельні роботи;
- роздрібна торгівля.

Підприємство має право здійснювати інші види діяльності, не заборонені чинним законодавством України.

ДП «ВО «Карпати» є юридичною особою та веде свою діяльність відповідно до статуту. Статутний капітал ВО «Карпати» сформований шляхом внесення Концерном нерухомості, коштів, цінних паперів, іншого майна та майнових прав, і становить 38 597 753 грн 77 коп. Майно підприємства є власністю держави і закріплюється за ним на праві господарського відання.

У ході масштабної модернізації підприємства, спрямованої на оновлення виробничих потужностей та розширення асортименту продукції, за останні роки було здійснено капітальний ремонт та реконструкцію цехів. Це дало можливість освоїти випуск низки нових виробів, серед яких особливе місце посідають кабельно-провідникова продукція та електронні компоненти. Окрім того, було налагоджено виробництво світлодіодних виробів, металопластикових конструкцій, корпусних меблів та кованих виробів. Завдяки цьому на підприємстві з'явилися нові робочі місця, а чисельність штату протягом останніх років утримувалася на рівні понад 3,6 тисяч осіб.

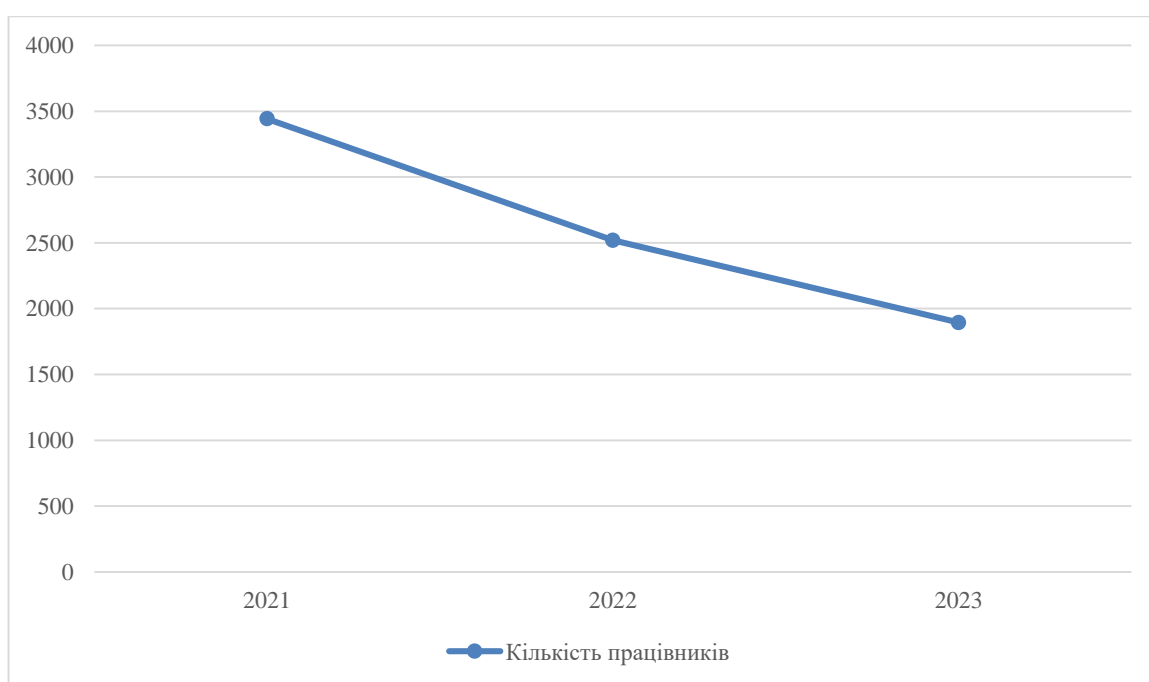

Рис. 2.1. Середньоспискова кількість працівників ДП «ВО «Карпати» у 2021-2023 роках

За керівництво діяльністю ДП «ВО «Карпати» відповідає генеральний директор та інші керівники відповідних підрозділів: головний інженер, заступник генерального директора з фінансово-економічних питань, головний бухгалтер, заступник генерального директора з виробництва.

Управлінням фінансовою діяльністю займається заступник генерального директора з фінансово-економічних питань. Він несе відповідальність за фінансовий стан підприємства разом з генеральним директором. Облік діяльності підприємства здійснює головний бухгалтер.

Щоб забезпечити поточне, стратегічне та оперативне керівництво підприємством, у ДП «ВО «Карпати» використовують функціональний апарат управління, який підлеглий керівнику та його заступникам. Всі вони керують певним об'ємом роботи з управління виробничим процесом і мають в розпорядженні відповідні функціональні служби. В такому управлінському апараті виділяють функціональні структурні відділи. У кожному з цих відділів на чолі є свій начальник.

Основними відділами апарату управління є:

- відділ персоналу;
- юридичний відділ;
- комерційний відділ;
- відділ з технічного захисту інформації;
- канцелярія;
- відділ головного технолога;
- відділ якості;
- відділ логістики;
- ПЕВ;
- ВОХР;
- відділ охорони праці.

Організаційна структура управління є одним з найважливіших елементів внутрішнього середовища підприємства. Вона характеризується кількістю органів управління, порядком їхньої взаємодії та функціями, які вони виконують. Підприємство самостійно визначає свою організаційну структуру, встановлює чисельність працівників і штатний розпис.

Організаційна структура ДП «ВО «Карпати» складається з багатьох елементів. Одним з таких є бухгалтерія, яка займається відображенням господарських операцій та формуванням фінансової звітності підприємства [Додаток А].

Відповідно до облікової політики, концептуальною основою для обліку фінансово-господарських операцій та формування даних фінансової звітності

підприємства визнаються національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. В випадку, коли міжнародні стандарти фінансової звітності і бухгалтерського обліку (потім, також IFRS) забезпечують більш вірогідне відображення у фінансовій звітності даних щодо стану активів, власного капіталу і зобов'язань, а також за умови, що дане застосування не протирічить чинному законодавству України та НП(С)БО, використовується положення IFRS.

Особою, яка є відповідальною за своєчасне затвердження та оприлюднення фінансової звітності є головний директор підприємства. Відповідальним за своєчасну підготовку та подання на затвердження фінансової звітності визнається головний бухгалтер.

Організація та ведення бухгалтерського обліку, складання і подання звітності здійснюється відділом бухгалтерського обліку та звітності на чолі з головним бухгалтером. Він в свою чергу:

- забезпечує дотримання єдиних методологічних основ ведення бухгалтерського і податкового обліку, складання і подання фінансової і податкової звітності;
- контролює дотримання вимог щодо документального оформлення господарських операцій в усіх структурних підрозділах підприємства;
- забезпечує єдиний підхід до відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах бухгалтерського і податкового обліку та контролює його дотримання;
- організовує проведення інвентаризацій необоротних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів та еквівалентів, інших активів підприємства, приймає участь в оформленні матеріалів, у разі виявлення нестач і надлишків таких активів.

Ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності здійснюється із дотриманням принципів, визначених у статі 4 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Податковий облік ПДВ, податкові різниці для цілей обліку податку на прибуток та облік інших податків та зборів ведеться з дотриманням вимог ПКУ.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати, доходи, активи і зобов'язання з податку на прибуток та її розкриття у фінансовій звітності здійснюється згідно П(С)БО 17 «Податок на прибуток».

Підприємство зобов'язане подавати контролюючим органам проміжну (за I квартал, півріччя, III квартал) та річну фінансову звітність, а також податкову декларацію.

Оскільки річний дохід ДП «ВО «Карпати» перевищує 40 мільйонів гривень, податковим (звітним) періодом для підприємства є квартал. Річну декларацію з податку на прибуток необхідно подати протягом 60 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного періоду, тобто декларацію за 2023 рік потрібно подати не пізніше 29-го лютого 2024 року.

Підприємство повинно самостійно сплачувати суму податкового зобов'язання, вказану в поданій податковій декларації, протягом 10 календарних днів після настання останнього дня граничного строку подання декларації.

В загальному, облік у ДП «ВО «Карпати» організовано правильно та згідно чинного законодавства.

2.2. Методика обліку розрахунків з бюджетом з податку на прибуток

Фінансова діяльність підприємств ґрунтується на отриманні прибутку, який, у свою чергу, є об'єктом оподаткування. Тому, методика обчислення податку на прибуток має принципове значення для платників податків. Згідно з чинним законодавством, підприємства, що працюють на загальній системі оподаткування, зобов'язані вести бухгалтерський та податковий облік. Це пов'язано з тим, що ці дві підсистеми обліку мають різні цілі та методики розрахунку результатів господарської діяльності.

У бухгалтерії ДП «ВО «Карпати» для обліку розрахунків з бюджетом з податку на прибуток використовується рахунок 64. За кредитом цього рахунку

відображаються нараховані до бюджету платежі, а за дебетом належні до відшкодування податки з бюджету, їх сплату або списання тощо.

Субрахунки до рахунку 64:

- 641 «Розрахунки за податками»;
- 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»;
- 643 «Податкові зобов'язання»;
- 644 «Податковий кредит».

Щоб відобразити витрати з податку на прибуток, використовується рахунок 98 «Податок на прибуток». За дебетом даного рахунку відображається нарахування податку на прибуток, за кредитом – віднесення на фінансовий результат з відповідним відображенням на дебеті рахунку 79 «Фінансові результати». До того ж за кредитом рахунку 98 відображаються доходи з податку на прибуток.

При визначенні витрат (доходів) з податку на прибуток у ДП «ВО «Карпати» повинні враховуватися відстрочені податки. Поточний і відстрочений податок на прибуток визнається витратами або доходами у звіті про фінансовий результат, окрім податку на прибуток, який нарахований в результаті:

- дооцінки активів та інших господарських операцій, які згідно норм П(С)БО відображаються збільшенням власного капіталу;
- об'єднання підприємств внаслідок придбання.

Поточний та відстрочений податок на прибуток визнаються змінами власного капіталу у випадку, коли податки виникають з операцій, відображених на рахунках власного капіталу. Суми зміни власного капіталу відображаються в кореспонденції з рахунками обліку необоротних активів і водночас з рахунками обліку відстрочених податкових зобов'язань або відстрочених податкових активів.

У звіті про фінансовий результат доходами або витратами визнаються загальна сума доходів (витрат) з податку на прибуток, яка обчислюється з облікового прибутку (збитку) і складається з поточного податку на прибуток із

врахуванням відстроченого податкового активу і відстроченого податкового зобов'язання.

Відстрочені податкові активи обліковуються на однойменному рахунку 17, відстрочені податкові зобов'язання – на рахунку 54.

Рис. 2.2. Алгоритм визначення доходів (витрат) з податку на прибуток

Доходи (витрати) з податку на прибуток визначаються за формулою:

$$\text{ПП} + \text{ВПЗ} - \text{ВПА}$$

де ПП – поточний податок на прибуток;

ВПЗ – відстрочені податкові зобов'язання за конкретний період;

ВПА – відстрочені податкові активи за конкретний період.

Розрахунок поточних та відстрочених податкових зобов'язань (активів) відбувається в такому порядку:

- проведення обліку та розрахунку поточного податку на прибуток до сплати;
- визначення податкової бази активів та зобов'язань на кінець звітного періоду;
- розрахунок різниць між податковою та бухгалтерською базами на кінець звітного періоду, визначення тимчасових різниць;
- розрахунок активу та зобов'язання по відстроченому податку на кінець звітного періоду;
- перевірка точності розрахунків відстрочених податкових активів та відстрочених податкових зобов'язань по кожному типу.

Поточний та відстрочений податок на прибуток визнаються витратами (доходом) у таких випадках:

- якщо розмір поточного податку та різниці відстрочених податкових зобов'язань і відстрочених податкових активів має плюсове значення, відображаються витрати з податку на прибуток; якщо розмір поточного податку і відстрочених податкових зобов'язань за мінусом відстрочених податкових активів має мінусове значення, відображаються доходи з податку на прибуток.

Відстрочений податок на прибуток визнається відстроченим податковим активом або відстроченим податковим зобов'язанням залежно від того, якого виду тимчасові різниці утворилися на кінець звітного періоду. Якщо тимчасові різниці підлягають вирахуванню, визнаються відстрочені податкові активи, а якщо тимчасові різниці підлягають оподатковуванню, визнаються відстрочені податкові зобов'язання.

Сума відстрочених податкових активів і відстрочених податкових зобов'язань, яка нараховується (списується) в обліку, визначається як різниця між сумою відстрочених податкових активів (податкових зобов'язань) на кінець періоду і сумою відстрочених податкових активів (податкових зобов'язань) на початок періоду. Поточний податок на прибуток і відстрочений податок на прибуток визнаються змінами у власному капіталі у випадку, коли податки виникають з операцій, відображених на рахунках власного капіталу. Суми зміни власного капіталу відображаються у кореспонденції з рахунками обліку необоротних активів і одночасно з рахунками обліку відстрочених податкових зобов'язань або відстрочених податкових активів.

Поточний податок на прибуток визнається зобов'язанням у сумі, що підлягає сплаті. Якщо виникають перевищення сплаченої суми податку на прибуток над сумою, яку потрібно сплатити, тоді це вважається дебіторською заборгованістю. Сума зменшення податку на прибуток, що визначається з суми податкового збитку поточного або попереднього періоду, визнається відстроченим податковим активом.

Якщо податкові збитки і податкові пільги перенесені на майбутні періоди, то відстрочений податковий актив визнається у разі очікування у майбутньому

прибутку, достатнього для відшкодування цих збитків і користування пільгами. Відстрочений податковий актив не визнається, якщо він виникає внаслідок первісного визнання активу або зобов'язання в результаті господарських операцій (крім об'єднання підприємств), які не впливають на обліковий та податковий прибуток (збиток).

Беручи до уваги вимоги пункту 137.4, статті 137 ПКУ (що передбачають квартальне подання декларації з податку на прибуток) та положення IFRS (що вимагають відображення активів і зобов'язань на звітну дату за їх справедливою вартістю), відстрочені податкові активи та відстрочені податкові зобов'язання визначаються та відображаються у фінансовій звітності щоквартально (на кожну звітну дату).

Відстрочені податкові активи і відстрочені податкові зобов'язання розраховуються за ставками оподаткування, що діятимуть протягом періоду, у якому будуть здійснюватися реалізація або використання активу та погашення зобов'язання. Сума відстрочених податкових активів на дату балансу зменшується за умови недостатності податкового прибутку для списання цього активу. У разі очікування податкового прибутку, достатнього для списання відстрочених податкових активів, сума його попереднього зменшення, але не більше суми очікуваного податкового прибутку, відображається способом сторно.

Таблиця 2.1

Зменшення відстрочених податкових активів впродовж року

Господарська операція	Дт	Кт
Зменшено сальдо ВПА	98	17
Нараховано податок на прибуток	98	641
Списано на фінансовий результат витрати з податку на прибуток	791	98

Таблиця 2.2

Збільшення відстрочених податкових активів впродовж року

Господарська операція	Дт	Кт
Донараховано ВПА	17	641
Донараховано податок на прибуток	98	641
Списано на фінансовий результат витрати з податку на прибуток	791	98

Таблиця 2.3

Зменшення відстрочених податкових зобов'язань впродовж року

Господарська операція	Дт	Кт
Зменшено сальдо ВПЗ	54	641
Донараховано податок на прибуток	98	641
Списано на фінансовий результат витрати з податку на прибуток	791	98

Таблиця 2.4

Збільшення відстрочених податкових зобов'язань впродовж року

Господарська операція	Дт	Кт
Донараховано ВПЗ	98	54
Нараховано податок на прибуток	98	641
Списано на фінансовий результат витрати з податку на прибуток	791	98

Таблиця 2.5

Зміна відстрочених податкових активів на відстрочені податкові зобов'язання

Господарська операція	Дт	Кт
-----------------------	----	----

Списано ВПА	98	17
Нараховано ВПЗ	98	54
Нараховано податок на прибуток	98	641
Списано на фінансовий результат витрати з податку на прибуток	791	98

Таблиця 2.6

Зміна відстрочених податкових зобов'язань на відстрочені податкові активи

Господарська операція	Дт	Кт
Списано ВПЗ	54	641
Нараховано ВПА	17	641
Донараховано податок на прибуток	98	641
Списано на фінансовий результат витрати з податку на прибуток	791	98

Таблиця 2.7

Дохід з податку на прибуток

Господарська операція	Дт	Кт
Нараховано податок на прибуток	54	641
Списано залишок ВПЗ	54	98
Нараховано ВПА	17	98
Списано на фінансовий результат дохід з податку на прибуток	98	791

Згідно наведених вище таблиць ведеться облік розрахунків відстрочених податкових активів, відстрочених податкових зобов'язань та податку на прибуток у ДП «ВО «Карпати».

2.3. Особливості аудиту розрахунків з бюджетом з податку на прибуток

Фінансова звітність містить інформацію про стан розрахунків з бюджетом з податку на прибуток, яка є важливою для багатьох користувачів. Метою аудиторської перевірки податку на прибуток є підтвердження того, чи відповідає інформація, надана в декларації про доходи, витрати та суму податку, вимогам податкового законодавства. Саме тому аудит розрахунків з бюджетом має неабияке значення для підприємств, які намагаються правильно, своєчасно та згідно чинного законодавства сплачувати податки.

Для досягнення мети аудиту слід перевірити:

- наявність та правильність оформлення первинних документів, на підставі яких були визнані доходи та витрати при обчислення розміру оподаткованого прибутку;
- склад та повноту формування доходів звітного періоду;
- склад витрат звітного періоду на чи відповідає він податковому законодавству;
- відповідність правил, які застосовувалися для визнання різних груп доходів та витрат до вимог податкового законодавства;
- відповідність застосовуваних підходів для оцінки різних груп доходів та витрат вимогам податкового законодавства, і перевірити правильність:
- застосування облікових оцінок під час обчислення амортизаційних витрат;
- класифікації доходів та витрат у показниках декларації з податку на прибуток;
- порядок обчислення та застосування ставок податку на прибуток.

Аудит у ДП «ВО «Карпати» здійснюється кожного року. Аудиторську перевірку на регулярній основі здійснює ТОВ – аудиторська фірма «ІФ-АУДИТ».

Метою аудиту податку на прибуток є встановлення законності, достовірності і доцільності здійснених операцій з податку на прибуток підприємства і правильності їх відображення в обліку.

Завдання аудиту розрахунків з податку на прибуток:

- перевірка правильності визначення податкової бази;
- перевірка правильності розрахунку податку на прибуток;
- перевірка дотримання строків сплати податку на прибуток;
- оцінка податкових ризиків;
- перевірка внутрішнього контролю за розрахунками з податку на прибуток.

Аудитор повинен обов'язково перевірити в зворотному порядку кожен етап формування всіх рядків декларації про прибуток підприємства. Тільки після цього він буде в змозі сформулювати точну думку й висловити свій висновок про інформацію у податковій звітності в загальному. З цією метою інформація, яка є у декларації з податку на прибуток, ділиться на такі сегменти (елементи):

- доходи;
- витрати;
- оподатковуваний прибуток;
- податок на прибуток.

Потім кожний з цих сегментів (елементів) розподіляється на статті, зміст яких розкривається у конкретних додатках, а статті на рахунки бухгалтерського обліку і статті бухгалтерського обліку – на первинні документи, що були підставою для здійснення господарських операцій і формування оподатковуваних доходів та витрат, на які не може бути зменшений об'єкт оподаткування.

Даний процес називається «дезагрегація податкової декларації». Другий етапі дезагрегації податкової декларації полягає в дослідженні змісту всіх

показників та виявити взаємозв'язок з оборотами по рахунках бухгалтерського обліку, на яких накопичено відповідну інформацію про доходи чи витрати.

З цією метою в процесі аудиторської перевірки використовується прийом формування пробної декларації. Аудитор формує показники декларації, опираючись лише на сформовані обороти на рахунках бухгалтерського обліку. Одержаний результат зрівнюється з декларацією про податок на прибуток підприємства, яка подана підприємством для дослідження.

При формуванні пробної декларації аудитор отримує результат, який відображає:

- чи правильно застосовані рахунки бухгалтерського обліку;
- показники декларації, які треба відкоригувати через наявність податкових різниць чи помилок.

Третій етап дезагрегації показників податкової звітності полягає в проведенні поділу даних обліку на рахунках бухгалтерського обліку на елементи, якими являються господарські операції та супровідні документи, за якими підтверджується факт здійснення цих операцій.

Аудиторська перевірка господарських операцій на рівні первинних документів спрямована на підтвердження їх відповідності принципам формування доходів та витрат, встановленим податковим законодавством. Це досягається шляхом дослідження оборотів на відповідних рахунках бухгалтерського обліку. В ході перевірки оцінюється інформація, що міститься в декларації, яка ґрунтується на даних цих рахунків.

Процес дезагрегації також називають «сегментація аудиту». Об'єкти аудиторських перевірок, або «сегменти аудиту», визначаються на основі сегментації галузі аудиту. Цей підхід використовується при аудиті фінансової звітності ДП «ВО «Карпати», де він ґрунтується на відповідності господарських циклів рахункам бухгалтерського обліку. Господарські операції підприємства групуються на взаємопов'язані цикли:

- цикл придбання та витрат;
- виробничий цикл;

- цикл реалізації та отримання доходів;
- фінансово-інвестиційний цикл.

Використання методу направленої перевірки, заснованого на аналізі господарських циклів, значно підвищує ефективність аудиту податку на прибуток. Цей метод передбачає дослідження кредитових оборотів на рахунках, що відображають витрати, пов'язані з господарськими циклами та дебетових оборотів на рахунках, що відображають доходи, пов'язані з господарськими циклами.

Визначення в циклах господарських операцій типових (однорідних) проведення та подальше їх направленої перевірки дає змогу системно перевірити правильність та достовірність інформації, наведеній у декларації і зменшити витрати часу на проведення аудиторських процедур, адже метод направленої перевірки концентрується на ключових аспектах господарської діяльності.

Суть методу полягає у визначенні типових (однорідних) операцій в межах кожного господарського циклу. Направленому тестуванню цих операцій, яке дозволяє виявити можливі помилки та порушення у формуванні доходів та витрат. Перевагами використання методу направленої перевірки є ефективність, точність та економічність.

Для досягнення останньої мети аудиту податку на прибуток застосовується підхід щодо проведення сегментації, який полягає в дослідженні кредитових та дебетових оборотів по рахунках обліку та їх взаємозв'язок з показниками декларації з податку на прибуток.

У процесі дослідження аудитор перевіряє витрати щодо завищення, а доходи – стосовно заниження.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК

3.1. Аналіз стану та динаміки розрахунків з бюджетом

В умовах ринкової економіки аналіз розрахунків з бюджетом стає невід'ємним інструментом управління діяльністю будь-якого підприємства. Серед усіх платежів до фінансової системи, саме податкові платежі мають найбільшу питому вагу. Їх величина безпосередньо залежить від обсягу отриманого підприємством прибутку та операцій з продажу товарів на митній території України. Аналіз бізнес-процесів проводиться з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

У ДП «ВО «Карпати» відповідальним за проведення аналітичних робіт є головний бухгалтер. Саме він займається організацією проведення аналізу розрахунків з бюджетом та безпосередньо приймає участь в аналітичних роботах.

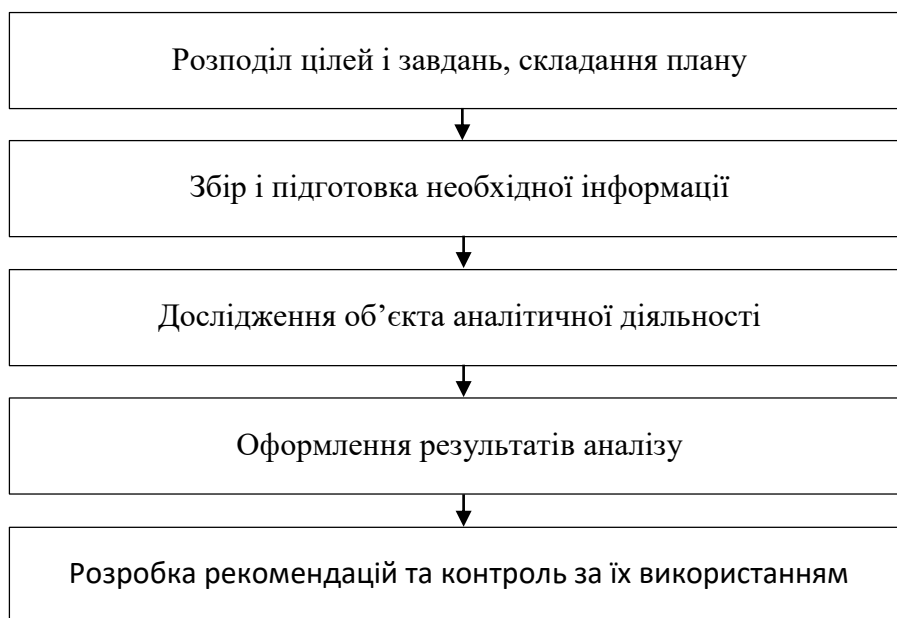

Рис. 3.1 Етапи проведення аналітичних робіт у ДП «ВО «Карпати»

Метою аналізу розрахунків з бюджетом з податку на прибуток є:

- контроль за правильним та своєчасним виконанням підприємством податкових зобов'язань перед бюджетом;
- оцінка фінансового стану підприємства з точки зору його податкової стійкості;
- виявлення резервів для оптимізації податкових платежів;
- обґрунтування управлінських рішень щодо податкової політики підприємства.

До основних завдань аналізу розрахунків з бюджетом по податку на прибуток належать:

- аналіз динаміки та структури податкових платежів за звітний період;
- виявлення причин виникнення податкової заборгованості та вжиття заходів щодо її погашення;
- оцінка ефективності податкової політики підприємства
- проведення порівняльного аналізу податкових платежів з аналогічними підприємствами;
- аналіз впливу податкових платежів на фінансові результати діяльності підприємства;
- проведення податкового планування на майбутні періоди;
- контроль за правильним застосуванням податкового законодавства на підприємстві.

Джерелами інформації для аналізу розрахунків з податку на прибуток є:

- облікова політика підприємства;
- звіт про фінансові результати;
- податкова декларація з податку на прибуток;
- додатки до податкової декларації.

Для ефективного управління податковими платежами необхідне проведення комплексного фінансового аналізу, який включає:

- ретроспективний аналіз – оцінка динаміки та структури податкових платежів за попередні періоди;

- оперативний аналіз – контроль за своєчасністю та повнотою сплати податків, виявлення та усунення помилок у розрахунках;
- стратегічний аналіз – прогнозування майбутніх податкових платежів, розробка стратегії оптимізації податкових зобов'язань.

Таблиця 3.1

Показники динаміки розрахунків ДП «ВО «Карпати» та податкового навантаження підприємства

Показники	2021	2022	+/-	2023	+/-
Доходи, тис. грн.	786 382	508 386	-277 996	564 199	55 813
Загальна сума сплачених податків та зборів, тис. грн.	220 425	148 927	-71 498	155 069	6 142
Прибуток, тис. грн.	7 141	21 819	14 678	20 663	-1 156
Податок на прибуток, тис. грн.	1 323	3 899	2 576	5 311	1 412
Податкове навантаження з податку на прибуток	0,17%	0,77%	0,6%	0,94%	0,17%

Як бачимо, порівняно з 2021 роком за наступні два роки доходи ДП «ВО «Карпати» значно зменшилися та разом з ними зменшилися показники сплачених податків, проте прибуток навпаки збільшився в декілька разів, і відповідно збільшилася сума сплаченого податку на прибуток, а конкретно 1 323 тис. грн. за 2021 рік, 3 899 тис. грн. за 2022 рік, та 5 311 тис. грн за 2023 рік.

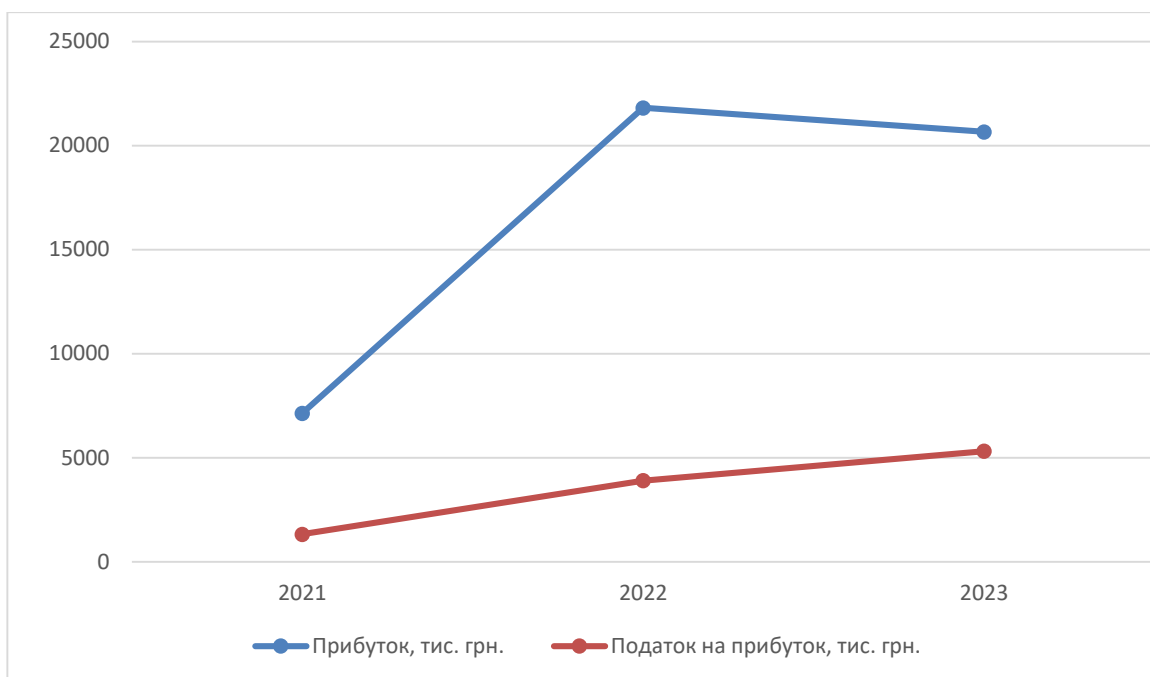

Рис. 3.2 Динаміка розрахунків податку та податку на прибуток ДП «ВО «Карпати», тис. грн.

Також згідно таблиці та вищевказаного, а саме значного зменшення доходів підприємства та збільшення прибутку, можна спостерігати вагомий приріст показника податкового навантаження з податку на прибуток, який з 0,17% за 2021 рік виріс до 0,77% за 2022 рік, та за 2023 рік збільшився ще на 0,17% відносно 2022-го року.

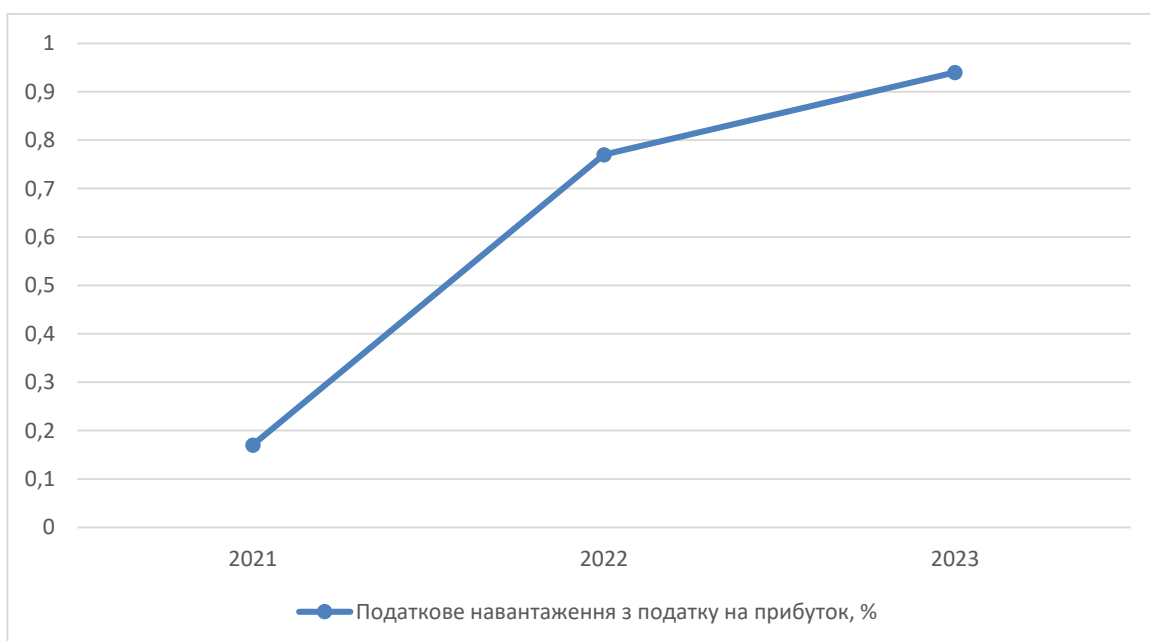

Рис. 3.3 Графік податкового навантаження з податку на прибуток ДП «ВО «Карпати», %

3.2. Оцінка рентабельності діяльності та податкового навантаження на бізнес

Прибуток – це кінцевий результат та основна мета господарської діяльності підприємства, який відображає різницю між його доходами та витратами. Він є ключовим показником ефективності роботи компанії та свідчить про її здатність генерувати багатство для власників. Однак, абсолютний розмір прибутку не дає повноцінної картини фінансового стану підприємства, адже не враховує масштаби його діяльності. Для більш глибокої оцінки прибутковості використовується відносний показник рентабельності.

Рентабельність – це економічний показник, що вимірює ефективність роботи підприємства та його здатність генерувати прибуток з інвестованих ресурсів. Вона розраховується як відношення чистого прибутку до витрат та виражається у відсотках.

Існує багато показників рентабельності, проте основними є:

- рентабельність активів;
- рентабельність продажу;
- рентабельність підприємства.

Коефіцієнт рентабельності активів демонструє, наскільки ефективно використовуються активи компанії для генерації прибутку та розраховується за формулою:

$$\text{Чистий прибуток} / \text{середньорічна вартість активів} * 100\%$$

Коефіцієнт рентабельності продажу показує дохідність операційної діяльності підприємства. Чим вищий цей показник, тим ефективніша діяльність підприємства. Формула розрахунку:

$$\text{Чистий прибуток} / \text{чиста виручка від реалізації} * 100\%$$

Аналіз показників рентабельності спрямований на:

- оцінку динаміки та тенденцій зміни показників рентабельності протягом певного періоду;

- визначення ключових факторів, які впливають на зміну величини рентабельності;
- виявлення резервів, які можна використати для підвищення рівня рентабельності та, відповідно, прибутковості діяльності підприємства.

Для проведення аналізу рентабельності використовують такі джерела інформації:

- бізнес-план;
- ф. 1 «Баланс»;
- ф. 2 «Звіт про фінансові результати»
- планові та звітні калькуляції;
- інформацію про ціни (прайс-листи).

Таблиця 3.2

Розрахунок рентабельності підприємства

Показники	2022	2023	+/-
Прибуток, тис. грн.	17 920	15 352	-2 568
Собівартість продукції, тис. грн.	464 035	497 712	33 677
Рентабельність підприємства, %	3,9%	3,1%	-0,8%

Як бачимо, прибуток у звітному році зменшився на 2 568 тис. грн., а собівартість продукції зросла на 33 677 тис. грн. Це свідчить про зростання витрат підприємства на виробництво продукції та погіршення фінансового результату діяльності підприємства. Рентабельність також зменшилась на 0,8%.

Таблиця 3.3

Розрахунок рентабельності продажу

Показники	2022	2023	+/-
Прибуток, тис. грн.	17 920	15 352	-2 568
Виручка від реалізації, тис. грн.	508 386	564 199	55 813
Рентабельність продажу, %	3,5%	2,7%	-0,8%

Згідно наведених розрахунків спостерігаємо значний приріст виручки від реалізації на 55 813 тис. грн., що може свідчити про збільшення обсягу продаж, або підвищення цін на продукцію. Проте, як було згадано раніше, собівартість продукції також збільшилася, що негативно виразилось на прибутку підприємства, і відповідно, на показнику рентабельності продажу підприємства, який у звітному році також зменшився на 0,8%.

Таблиця 3.4

Розрахунок рентабельності активів

Показники	2022	2023	+/-
Прибуток, тис. грн.	17 920	15 352	-2 568
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	219 390	274 502	55 112
Рентабельність активів, %	8,2%	5,6%	-2,6%

Бачимо, що вартість активів у звітному році різко зросла на 55 112 тис. грн., але через зменшення прибутку у тому ж році на 2 568 тис. грн. показник рентабельності активів, відповідно, зменшився на цілих 2,6%, що є доволі негативним показником.

В загальному можна зробити висновок, що порівняно з попереднім роком у звітному році фінансовий результат підприємства та показники рентабельності зменшилися, що означає про зменшення ефективності діяльності ДП «ВО «Карпати». Керівництво повинно прийняти рішення щодо оптимізації витрат, так як не зважаючи на збільшення обсягів продукції, показники собівартості також вагомо збільшилися, що негативно вплинуло на фінансовий стан підприємства.

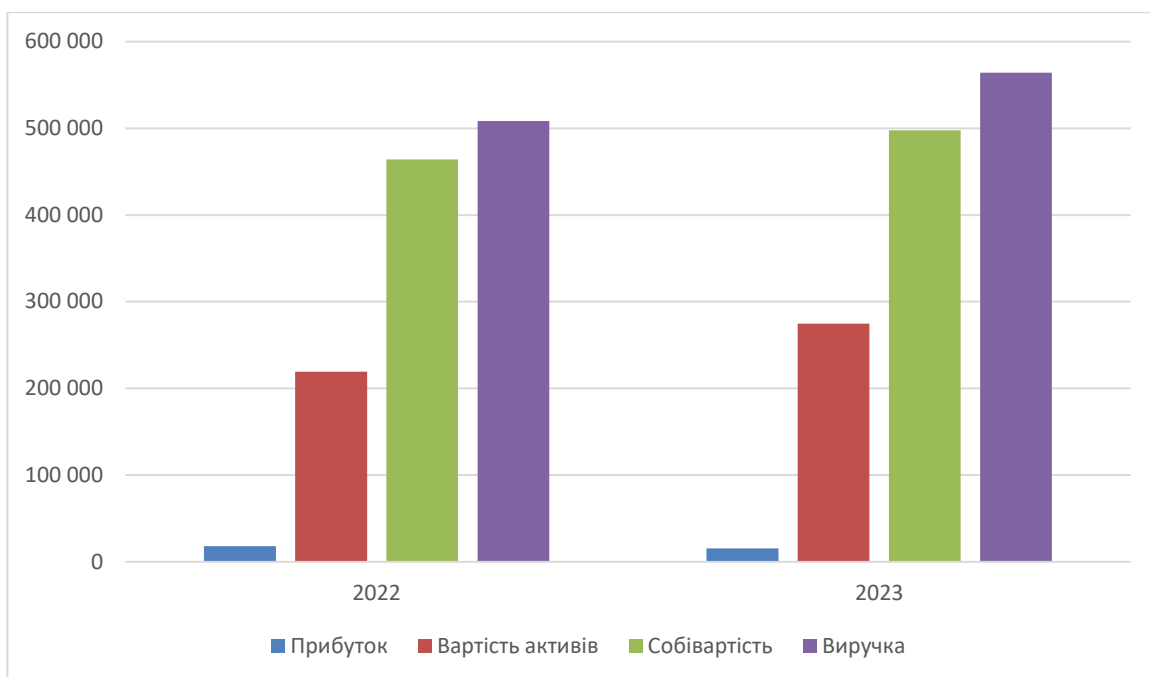

Рис 3.4 Показники для розрахунку рентабельності ДП «ВО «Карпати», тис. грн.

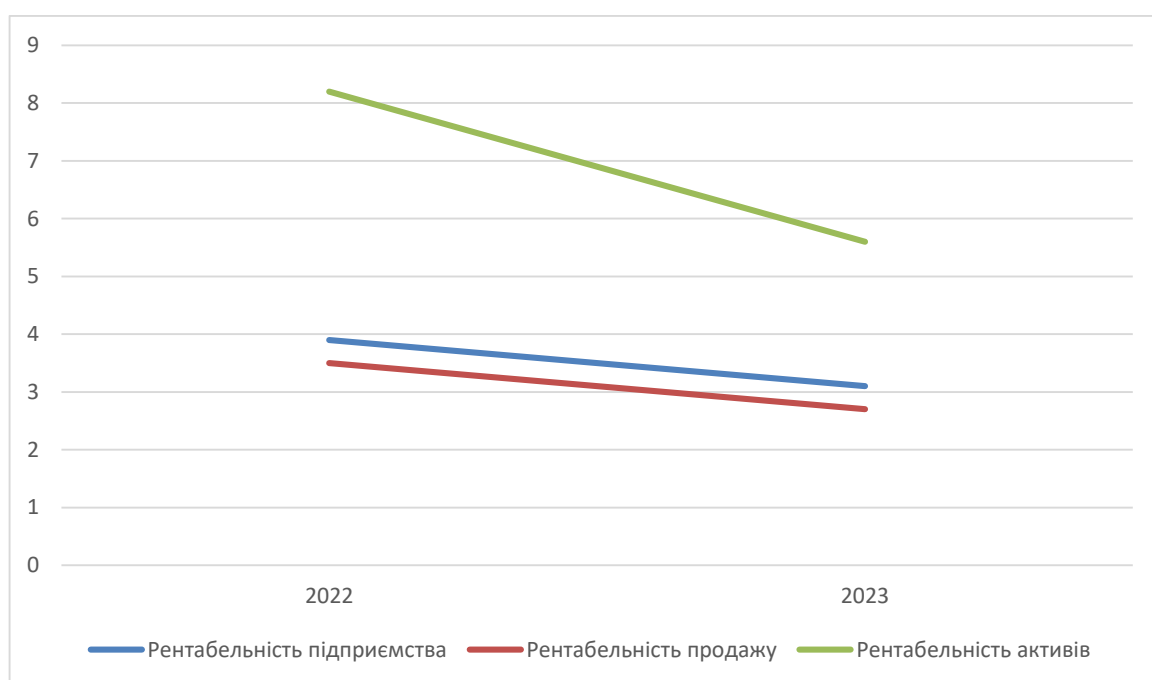

Рис. 3.5 Порівняльний графік показників рентабельності ДП «ВО «Карпати», %

Аналіз рентабельності – це чудовий спосіб оцінки стану тих чи інших складових діяльності, та виявити де саме спостерігаються труднощі. Він дозволяє не лише побачити загальну картину, але й чітко визначити, які саме аспекти роботи генерують прибуток, а які тягнуть назад.

Існує два ключових фактори, які впливають на рентабельність: зниження витрат та збільшення продажів.

Важливим інструментом для покращення рентабельності є фінансовий контролінг. Він дозволяє відстежувати всі фінансові потоки, виявляти відхилення від бюджету та плану, аналізувати ефективність роботи різних підрозділів, приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Аналіз практики вітчизняних підприємств свідчить про те, що питання управління податками та платежами часто не отримує належної уваги. Незалежно від рівня податкового навантаження, управління податками і зборами має здійснюватися на постійній основі. Основною метою такого управління є оптимізація податкових платежів в рамках чинного законодавства, що дозволяє мінімізувати податкові зобов'язання та максимізувати прибуток підприємства.

Податкове навантаження розраховується за формулою:

$$D = S / T * 100\%$$

де S – це сума сплачених за останні 12 місяців податків;

T – це загальна сума поставлених товарів чи послуг.

Таблиця 3.5

Розрахунок податкового навантаження ДП «ВО «Карпати»

Показники	2022	2023	+/-
Сплачено податків, тис. грн.	148 927	155 069	6 142
Реалізовано продукції, тис. грн.	508 386	564 199	55 813
Податкове навантаження	29%	27%	-2%

Бачимо, що сума сплачених за рік податків зросла на 6 142 тис. грн, але й обсяг реалізованої продукції також збільшився на 55 813 тис. грн., що призвело до зменшення коефіцієнту податкового навантаження на 2%. Такий результат незначний, проте позитивний, та свідчить про невелику оптимізацію податкового навантаження.

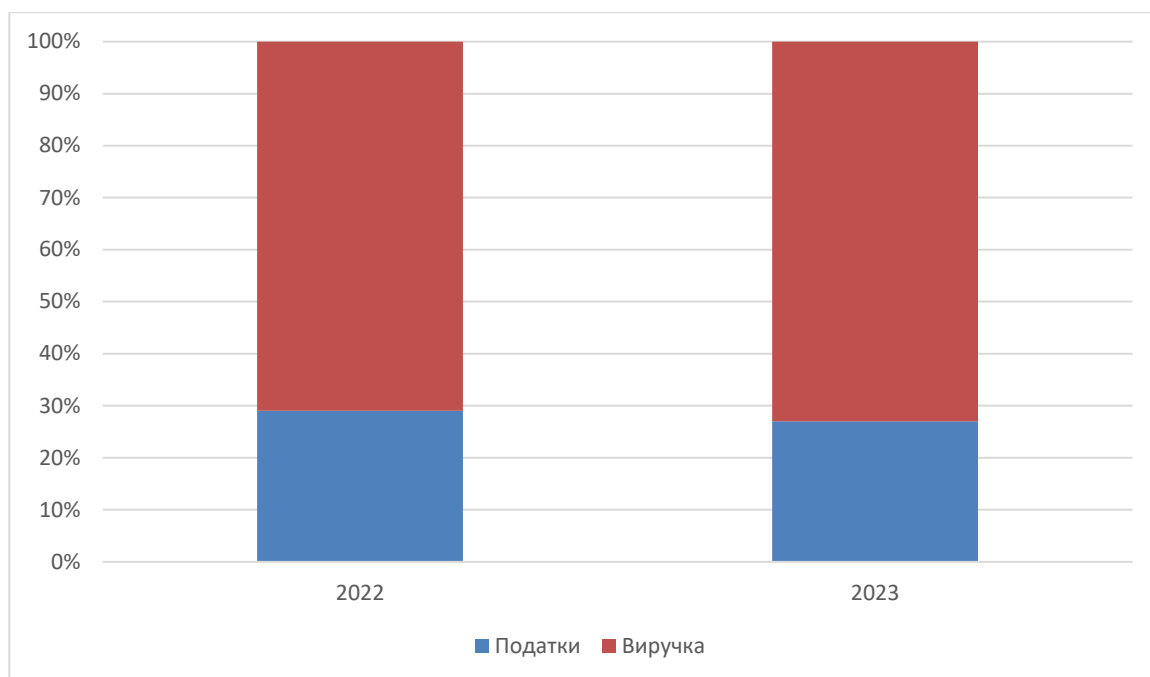

Рис 3.6 Показник податкового навантаження ДП «ВО «Карпати», %

3.3. Шляхи підвищення прибутковості діяльності та оптимізації податкового навантаження на бізнес

В серці кожного підприємства б'ється одне бажання – отримати прибуток. Саме він є рушійною силою, що веде бізнес вперед, дає йому життя та можливості для розвитку. Без прибутку немає ні інновацій, ні розширення, ні стійкості. Ось чому питання його отримання та максимізації є таким актуальним в сучасній українській економіці. Тому завдання кожного адміністративного апарату – розробити та втілити в життя стратегію, яка допоможе збільшити прибуток, підвищити рентабельність, забезпечити стійке зростання бізнесу. Це нелегке завдання, але воно того варте. Адже прибуток – це не просто цифри, це ключ до успіху та процвітання підприємства. Незалежно від розмірів, форми власності чи галузі діяльності, всі без винятку фірми ставлять за мету отримати позитивний фінансовий результат. Інакше навіщо їм існувати? Таким фінансовим результатом являється прибутковість підприємства.

Прибутковість – це показник, який характеризує ефективність діяльності підприємства з точки зору його здатності приносити прибуток та забезпечувати ефективне відтворення використаних ресурсів.

Оцінити прибутковість можна двома способами: за допомогою прибутку або за допомогою рентабельності. Важливо розуміти, що прибуток і рентабельність – це не одне й те саме. Прибуток – це абсолютна величина, а рентабельність – це відсоткове співвідношення. Однак між ними існує тісний зв'язок: чим вищий прибуток, тим вища рентабельність, і навпаки, чим вища рентабельність, тим більш ефективно працює підприємство.

Для забезпечення стійкого розвитку та ефективної діяльності будь-якого підприємства необхідний комплексний підхід до підвищення його прибутковості. Це потребує комплексної стратегії, що ґрунтується на:

- глибокому аналізу факторів, які впливають на прибутковість;
- ідентифікації та кількісній оцінці впливу цих факторів на показники рентабельності;
- виявленні резервів зростання рентабельності;
- обґрунтуванні та розробці заходів щодо використання виявлених резервів;
- постійному моніторингу та оцінці ефективності реалізації запланованих заходів.

Важливо підкреслити, що підвищення прибутковості – це не разовий захід, а безперервний процес, який потребує системного підходу та постійних зусиль з боку керівництва та персоналу підприємства.

Максимізація прибутку та прибутковість підприємства може бути досягнута за певних умов. Більше детальний аналіз умов максимізації прибутку та прибутковості підприємства наведений у Додатку В.

Підводячи підсумок, можна чітко окреслити два ключових напрямки, які допоможуть суттєво підвищити прибутковість підприємства:

1. Глибокий аналіз та оптимізація внутрішніх резервів:

- ретельне вивчення структури витрат з метою виявлення та усунення неефективних витрат, зниження собівартості продукції;
- оптимізація виробничих процесів за рахунок впровадження нових технологій, автоматизації рутинних завдань, покращення логістики;
- ефективне управління запасами для мінімізації витрат на зберігання та запобігання втратам;
- мотивація та підвищення кваліфікації персоналу, адже саме люди є рушійною силою успіху будь-якого бізнесу.

2. Ретельний аналіз ринку та чітка орієнтація на споживача:

- глибоке дослідження ринкових умов та потреб цільової аудиторії. Це допоможе чітко позиціонувати продукт/послугу та зробити його максимально затребуваним;
- визначення та чітке описування «свого» споживача, його потреб, очікувань та больових точок;
- розробка ефективної маркетингової стратегії, яка дозволить донести цінність пропозиції до потенційних клієнтів та стимулювати їх до покупки;
- гнучка цінова політика, яка буде конкурентоспроможною та водночас забезпечувати рентабельність бізнесу.

На рахунок податкового навантаження, існує поняття оптимізації цього навантаження, суть якого полягає в використанні законних методів зменшення податкових платежів суб'єкта господарювання. Для цього застосовуються податкові пільги, передбачені законодавством, яскравим прикладом якого є можливість застосування спрощеної системи оподаткування. Також сюди можна віднести знижені ставки податків в зв'язку з видом діяльності підприємства.

Існує декілька поширених методів, які використовують підприємства для мінімізації податкових платежів:

1. Використання фізичних осіб-підприємців (ФОП). Прибуток компанії перекладається на ФОП, які сплачують податки за спрощеною

системою оподаткування. Це дозволяє легально зменшити податкову базу підприємства на загальній системі.

2. **Офшорні схеми.** Прибуток формується в компаніях, зареєстрованих в юрисдикціях з більш вигідною системою оподаткування. Це складний метод, який потребує ретельної побудови ланцюга з контрольованих операцій та пов'язаний з певними ризиками та значними витратами.
3. **Оформлення працівників як ФОП.** Замість оформлення трудових договорів, працівників оформлюють як ФОП на спрощеній системі оподаткування. Це дозволяє економити на податках, пов'язаних з заробітною платою. Цей метод широко використовується в сфері ІТ-послуг.

Згідно з Податковим кодексом України, податкові пільги надаються у таких формах:

- знижка з податкової суми;
- зменшення податкового зобов'язання;
- застосування пільгової ставки податку;
- звільнення від сплати податку.

Важливо зазначити, що платник податків має право відмовитися від використання податкової пільги за винятком ПДВ (платник може добровільно відмовитися від пільги на один або декілька податкових періодів), або призупинити використання пільги. Це також можливо на один або декілька податкових періодів. Невикористані податкові пільги не переносяться на інші періоди, не зараховуються в рахунок майбутніх платежів і не відшкодовуються з бюджету.

Контроль за наданням та використанням податкових пільг здійснюють контролюючі органи. Їхніми завданнями є:

- складання зведеної інформації про суми наданих пільг;
- визначення втрат бюджету внаслідок надання пільг;
- контроль за правильністю надання та обліку пільг;

- перевірка цільового використання пільг (якщо таке визначено законодавством);
- забезпечення своєчасного повернення коштів, не сплачених до бюджету внаслідок надання пільги на поворотній основі.

Важливо знати свої права та обов'язки щодо податкових пільг, щоб використовувати їх законно та ефективно.

ВИСНОВКИ

Податки завжди відігравали головну роль в фінансуванні бюджету будь-якої держави. Важко знайти чи придумати інструмент, який міг би виконати цю функцію так, як це виконують податки. Системи оподаткування постійно набували змін, нововведень, покращень, чи навпаки ускладнень. В результаті цього сформувалась велика кількість різноманітних податків, які стягуються за тих чи інших умов, за різними ставками та за своїми правилами. Одним з найвагоміших з них є податок на прибуток підприємств.

Податок на прибуток має одну з найбільших часток наповнення бюджету України, тому правильний та своєчасний його облік, аналіз та аудит відіграють дуже велике значення. Основою для обліку операцій з податку на прибуток виступають національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Для відображення розрахунків з бюджетом застосовується рахунок 64, а для витрат з податку на прибуток – рахунок 98.

На середніх та великих підприємствах, до яких також належить ДП «ВО «Карпати», зобов'язані разом з витратами з податку на прибуток враховувати відстрочені податки, які виникають через податкові різниці.

Оскільки є багато користувачів інформацією про стан розрахунків з бюджетом підприємств, не менш важливу роль відіграє аудит цих розрахунків, який здійснюється з метою перевірки наданої в декларації інформації про доходи, витрати та суму податку, та чи відповідає вона вимогам податкового законодавства. Для цього аудитор проводить ретельну перевірку первинних документів і правильність їх оформлення, яка поділена на п'ять етапів. Ефективний аудит є важливим інструментом для захисту фінансових інтересів підприємства та його стійкого розвитку.

З метою прийняття необхідних управлінських рішень регулярно проводиться аналіз розрахунків з бюджетом та оцінка їх динаміки. До таких рішень можна віднести оптимізацію податкового навантаження або мінімізацію податкових спорів. Також для проведення аналізу використовуються певні методи, за допомогою яких визначають вплив того чи іншого фактору на

загальну картину ситуації, і у випадку, якщо якийсь з факторів суттєво впливає на негативний результат діяльності, можливе прийняття заходів для його регулювання.

Так як основна мета діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку, тому саме він є ключовим елементом, який відображає ефективність роботи підприємства. Проте одна лише сума прибутку не може слугувати реальним показником ефективності ведення бізнесу, так як не зазначаються суми витрат і доходів для отримання цього прибутку. Тому існує показник, який показує відношення чистого прибутку до витрат та доходів – рентабельність підприємства. Відповідно з метою підвищення даного показника, проводиться його аналіз, щоб знайти шляхи для збільшення доходів, або зменшення витрат. За допомогою рентабельності можна чітко дослідити кожен окрему ланку діяльності та виявити, яка з них є джерелом генерації прибутку, а яка навпаки працює неефективно.

Скільки би не вносилися зміни до систем оподаткування, ніколи не вдається задовільнити всіх. Завжди є ті, для кого сплата податків являється суттєвою причиною понесення великих витрат. Тому величезна кількість підприємств застосовують так звану «тіньову економіку», щоб приховати реальний стан своєї діяльності та мінімізувати розрахунки з бюджетом. Очевидно, що це негативно впливає на фінансування держави, та в результаті на задоволення потреб населення, які може надати держава. Саме тому постійно приймаються закони, які намагаються оптимізувати податкового навантаження, застосовуються заходи щодо контролю сплати податків та нарахування штрафних санкцій при виявленні порушень. Тим не менш, податкова система та стан економіки України мають ряд суттєвих недоліків, які потребують пошуку шляхів їх вирішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк Р. Р. Прибутковість сільськогосподарських підприємств: природа категорії. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства*. 2012 . 126. С. 50-55.
2. Афанасьєв М. В. Економіка підприємства: підручник. Х. : ВД «ІНЖЕК». 2013. 585 с.
3. Білик М. Д. Фінансовий аналіз: [навч. посібник]. К.: КНЕУ, 2005. 592 с.
4. Борович О. В. Аналіз сучасного стану обліку розрахунків за податком на прибуток. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2014. 10. С. 176-182.
5. Демянишин В.Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України: Монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2008. 496 с.
6. Десятнюк О. М. Реальні та потенційні загрози національній безпеці у сфері оподаткування. *Актуальні проблеми розвитку регіону*. 2008. Вип. IV, т. 2. С. 243-252.
7. Дяченко Н. М. Визначення фінансового результату діяльності підприємства за Податковим кодексом України. *Облік і фінанси АПК*. 2011. № 1. С. 48-54.
8. Єпіфанова І. Ю. Прибутковість підприємства: сучасні підходи до визначення сутності. *Економіка і суспільство*. 2016. №3. С. 189-192.
9. Затонацька Т.Г. Розвиток транспортного сектору економіки України: існуючий стан та європейський досвід. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечнікова*. 2017. № 2(55). С. 43-47.
10. Затонацька Т.Г. Трансформація механізму державного фінансування транспортної інфраструктури України. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 1(17). С. 180-189.
11. Звіт про результати аудиту ефективності використання бюджетних коштів на будівництво, реконструкцію та капітальний ремонт доріг державного значення при виконанні Державної цільової економічної програми розвитку автомобільних доріг загального користування на 2013-2018 роки. - Рахункова палата, 2016. [електронний ресурс]. —

http://www.acrada.gov.ua/doccatalog/document/16749919/Zvit_151.pdf?subportal=main

12. Інструкція «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» зі змінами і доповненнями, затверджена наказом МФУ від 30.11.99 р. № 291 (зі змінами і доповненнями), [Електронний ресурс] – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
13. Кисельова О. М. Податок на прибуток в координатах податкового кодексу: плюси і мінуси. *Бухгалтерський облік і аудит*. – 2011. – № 3. – С. 40–51.
14. Кондратюк О.М. Сенергія інформації в управлінні витратами підприємства. *Держава та регіони*. – 2010. – №6. – С. 253 – 255.
15. Костецький Я. І. Рентабельність як показник ефективності сільськогосподарського виробництва аналіз. Всеукраїнський науково-виробничий журнал: *Інноваційна економіка*. – 2012. – № 2 – С. 98-100.
16. Крисоватий А.І. Оподаткування і ринок: умови і можливості поєднання. – Тернопіль: Видавництво Карпюка, 2000. – 314 с.
17. Кучерява А. С. Прибутковість підприємства та шляхи її підвищення. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. – 2015. – №40. – С. 38 – 41.
18. Лойко В.В. Шляхи збільшення обсягу прибутку та підвищення дієвості управління прибутком промислового підприємства в сучасних умовах господарювання – 2015. – №7. – С. 68 – 71.
19. Мелень О. В. Актуальні питання оподаткування прибутку. Вісник Національного технічного університету «ХПІ». – 2013. – № 67. – С. 107–111.
20. Мелень О.В. Актуальні питання прибутковості підприємства та шляхи її збільшення. Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр. темат. вип.: *Технічний прогрес і ефективність виробництва*. – Х. : НТУ «ХПІ». – 2015. – №25 – С. 123 – 126.

21. Мелень О.В. Актуальність питань розробки напрямів підвищення прибутковості підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – №8. – С. 91 – 94.
22. Міжнародний стандарт контролю якості № 1 (МСКЯ 1) «Контроль якості для фірм, що виконують аудити та огляди фінансової звітності, а також інші завдання з надання впевненості» [Електронний ресурс]. – [https://mof.gov.ua/storage/files/4_ISQM_1_Final_Standard_\(Not_Formatted\)\(uk\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/4_ISQM_1_Final_Standard_(Not_Formatted)(uk).pdf)
23. Міжнародні стандарти завдань з надання впевненості 3000 - 3699 [Електронний ресурс]. – <http://surl.li/ctrenj>
24. Москаленко В. П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства як основа для діагностики його банкрутства / В. П. Москаленко, О. Л. Пластун // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 6. – С. 181–191.
25. МСА 2016-2017 частина 1 [Електронний ресурс]. – <http://surl.li/nnprjny>
26. МСА 2016-2017 частина 2 [Електронний ресурс]. – <http://surl.li/gkpljy>
27. Непочатенко О. О. Оподаткування прибутку підприємств в Україні / О. О. Непочатенко, П. М. Боровик, Б. Р. Щепелюк *Економіка. Управління. Інновації*. [Електронний ресурс] – 2015.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2015_1_28
28. Новиков С. Облікова політика підприємства у 2008 році. *Бізнес– Бухгалтерія. Право. Податки. Консультації*. – 2008. – № 1–2 (468–469). – С. 40.
29. Овсянникова Я. О. Фінансування транспортного сектору України: сучасний стан та перспективи розвитку - 2017. - № 2. - С. 34-37.
30. Огійчук М. Ф. Суть прибутку та підходи до методики його визначення. *Економіка АПК*. – 2009. – № 6. – С. 31 – 45.
31. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
32. Податок на прибуток : положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17, затверджене наказом Міністерства фінансів України № 27 від 25.01.2011 р. [Електронний ресурс]. – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01>

33. Подзега О. П. Порядок здійснення податкових розрахунків з податку на прибуток підприємства. *Економічний форум*. – 2011. – № 2. – С. 16–19.
34. Предборський В. А. Детінізація економіки у контексті трансформаційних процесів. Питання теорії та методології: Монографія. – К.: Кондор, 2005. – 614 с.
35. Про Державний бюджет України на 2012-2017 рр. [Електронний ресурс]. – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>
36. Про затвердження форми Податкової декларації з податку на прибуток підприємств [Електронний ресурс] : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 20.10.2015 № 897. [Електронний ресурс]. – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1415-15>
37. Пташник А.М. Проблеми обліку поточних зобов'язань торгівельних підприємств. Інтернет-конференції «Соціум. Наука. Культура». [Електронний ресурс]. – <http://intkonf.org>
38. Степанюк, О. Податкове планування як сфера юридичної практики. *Світ фінансів*. – 2015. – Вип. 1. – С. 72-78.
39. Сухарева, Л. О. Податкове планування в системі управління підприємством [Текст]. Донецьк : ДонДУЕТ, 2011. – 209 с.
40. Фінансовий стан підприємств України: аналітичний статистичний огляд / І. О. Школьник, С. В. Леонов; І. М. Боярко та ін. Державний вищий навчальний заклад „Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми: ДВНЗ „УАБС НБУ”, 2014. – 69 с.
41. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства: [підручник]. М. Л. Коробов. – К. – 2002. – 380 с.
42. Хмелевський О. В. Оцінка якості прибутковості в інноваційно-інвестиційному розвитку підприємств машинобудування. *Економіст*. – 2008. – №3. – С. 50 – 53.
43. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз: [навч. посібник]. О. О. Шеремет. – К.: Кондор, 2005.– 458 с.

44. Шкроміда В. В., Василюк М. М., Гнатюк Т. М. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2016. 219 с. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-24>
45. Шкроміда В., Шкроміда Н., Кузишин І. Міжнародні ініціативи розвитку інтегрованої звітності бізнесу. *Сталий розвиток економіки*. Івано-Франківськ, 2017. № 2(49). С. 153-156. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-24>.
46. Яцишин Н. Методика аналізу фінансового стану підприємства. Економічний аналіз: зб. наук. Праць. Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету „Економічна думка”, 2015. – Вип. 10. – Ч. 4. – С. 439–445.

Умови максимізації прибутку та прибутковості підприємства

Напрямок	Сутність	Вимоги до реалізації
I. Кількісні умови		
Збільшення обсягів випуску та реалізації продукції.	Зростання об'ємів реалізації приведе до більшого зростання прибутку за рахунок зниження частки постійних витрат, що припадають на одиницю продукції.	Збільшення обсягів виробництва та реалізації за рахунок кращого використання трудових ресурсів, основних фондів, сировини та матеріалів.
Зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції.	Зі зниженням витрат на виробництво та реалізацію продукції зростає сума прибутку. Максимальна мобілізація резервів собівартості продукції є важливою умовою ефективного функціонування підприємства.	Зниження собівартості за рахунок більш ефективного використання ресурсів, підвищення технічного рівня виробництва та вдосконалення організації виробництва та праці.
Впровадження економічно обґрунтованих норм.	Економічно і технічно обґрунтовані норми й нормативи та їх своєчасний перегляд призводять до зниження витрат виробництва	Розробка норм та нормативів запасів сировини, матеріалів готової продукції та інших оборотних коштів.

Цінова політика підприємства.	Необхідно застосовувати правильну цінову політику, тому що іноді збільшення ціни призводить до певного скорочення обсягу продажу, але постійне проведення політики низьких цін може закінчитися для підприємства негативною ситуацією.	Розробка стратегії ціноутворення, встановлення цін відповідно до ринкових цін, застосування акцій, оптових знижок, знижок постійним покупцям тощо.
II. Якісні умови		
Впровадження досягнень науково-технічного прогресу.	Впровадження у виробництво удосконаленої техніки та нових технологій дозволить скоротити витрати у розрахунку на одиницю продукції за рахунок збільшення обсягів виробництва та економії на оплаті праці.	Створення автоматизованих систем управління, використання методів вдосконалення та модернізації техніки та технологій.
Підвищення якості продукції.	Підвищення якості продукції дозволить значно скоротити витрати на виправлення браку та втрати від	Контроль за якістю продукції, мотивація та надання додаткових стимулів персоналу для скорочення кількості бракованої продукції

	бракованих виробів, що не підлягають ремонту.	
Підвищення продуктивності праці.	Зі зростанням продуктивності праці знижуються витрати праці в розрахунку на одиницю продукції а отже, зменшується і питома вага заробітної плати у структурі собівартості	Активна мотивація персоналу та надання різноманітних стимулів для більш ефективної праці.
Маркетингова кампанія.	Ефективна організація маркетингу дозволяє значно збільшити обсяги реалізації продукції, що впливає на прибутковість підприємства.	Розробка ефективної маркетингової стратегії, що направлена на пошук «свого» споживача продукту та «свого» сегменту ринку.